

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Diplomová práce

2021

Bc. Jáchym Skála

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Současné výzvy izraelské bezpečnosti v kontextu
sekuritizace hrozby Íránu**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Jáchym Skála

Studijní program: Bezpečnostní studia

Vedoucí práce: Dr. Irena Kalhousová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20.07.2021

Bc. Jáchym Skála

Bibliografický záznam

SKÁLA, Jáchym. *Současné výzvy izraelské bezpečnosti v kontextu sekuritizace hrozby Íránu.*, Praha, 2021, 69 s. Diplomová práce. Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí práce Dr. Irena Kalhousová, Ph.D.

Rozsah práce: 143 135 znaků

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá procesem sekuritizace ve vztahu mezi Izraelem a Íránem v období druhého období Benjamina Netanjahua ve funkci izraelského premiéra, konkrétně se jedná o období mezi nástupem do funkce v roce 2009 a uzavřením jaderné dohody s Íránem v roce 2015. Cílem práce je zanalyzovat proces, jakým Netanjahu vytvářel z Íránu tak zásadní bezpečnostní hrozbu, že by se jím měl zabývat celý svět. Práce se zabývá mezinárodní rovinou této otázky, tedy projevy Netanjahua, které byly cíleny na mezinárodní obecnost, v některých případech zejména na americké, neboť Spojené státy americké představují nejbližšího izraelského spojence již od vzniku Státu Izraele. Práce je rozdělena na teoretickou část, která je soustředěna zejména na teorii sekuritizace, ze které celá práce vychází, a na empirickou, tedy samotnou analýzu projevů přepsaných do textové podoby. Největší důraz v této analýze je kladen na použité jazykové prostředky, volbu slov a zasazování skutečností, událostí či činů do kontextu zvoleného Netanjahuem. Analýza těchto projevů má za cíl odhalit způsob, jakým Netanjahu chtěl z Íránu vytvořit doslova existenční hrozbu nejen pro Izrael, ale v konečném důsledku i pro celý svět, pokud jeho jaderný program nebude efektivně eliminován natolik, že bude vyloučena možnost získání jaderných zbraní.

Abstract

This diploma thesis deals with the securitisation process in the relationship between Israel and Iran during Benjamin Netanyahu's second term as Israeli prime minister, namely the period between taking office in 2009 and concluding the 2015 nuclear agreement with Iran. The aim of the work is to analyse the process by which Netanyahu created such a fundamental security threat from Iran that it should be addressed worldwide. The work deals with the international dimension of the issue, the speeches by Netanyahu that have been targeted at an international audience, in some cases particularly American since the United States of America has been Israel's closest ally since the creation of the State of Israel. The work is divided into a theoretical section, which is mainly centred on the theory of securitisation on which the whole work is based, and on empirical, that is, the very analysis of speeches transcribed into text form. The greatest emphasis in this analysis is on the language used, the choice of words, and the setting of facts, events, or actions in the context chosen by Netanyahu. Analysis of these speeches is aimed at revealing the way in which Netanyahu intended to create a literal existential threat from Iran, not only to Israel, but ultimately to the world, if his nuclear program

is not effectively eliminated to the point of precluding the possibility of acquiring nuclear weapons.

Klíčová slova

Izrael, Írán, Netanjahu, sekuritizace, diskurzivní analýza, projevy

Keywords

Israel, Iran, Netanyahu, securitization, discourse analysis, speeches

Title

Israel's current security challenges in the context of the securitization of the Iranian threat

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Dr. Ireně Kalhousové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, které mi pomohly zpracovat tuto práci.

Obsah

ÚVOD	1
1 KONCEPČNÍ RÁMEC	4
1 TEORETICKÁ ČÁST	6
1.1 KONSTRUKTIVISMUS.....	6
1.2 KODAŇSKÁ ŠKOLA.....	11
1.3 TEORIE SEKURITIZACE	13
2 METODOLOGIE	20
3 HISTORICKO-POLITICKÝ KONTEXT	23
3.1 IZRAELSKO-ÍRÁNSKÉ VZTAHY MEZI ROKY 1948–1979.....	23
3.2 IZRAELSKO-ÍRÁNSKÉ VZTAHY MEZI ROKY 1979–SOUČASNOST.....	26
3.3 ÍRÁNSKÝ JADERNÝ PROGRAM	30
3.4 BENJAMIN NETANJAHU.....	34
4 ANALYTICKÁ ČÁST	37
4.1 POJEM EXISTENČNÍ HROZBA.....	37
4.2 DISKURZIVNÍ ANALÝZA	43
ZÁVĚR	53
SUMMARY	56
BIBLIOGRAFIE	57

Úvod

Oblast Blízkého východu je v minimálně posledních 80. letech jedním z epicenter geopolitických zájmů světových mocností, v případě některých aktérů, například Velké Británie nebo Francie, jsou tyto zájmy vzhledem k jejich koloniální minulosti v této oblasti ještě starší. Zvláštní postavení zde má Stát Izrael, který má podporu většiny západních zemí, zejména pak Spojených států amerických. Na druhé straně pak stojí arabské státy podporované Ruskem či Čínou a jako specifický aktér Palestinská autonomie, respektive částečně mezinárodně uznávaný Stát Palestina. A pak jsou zde takoví aktéři, jako například Saudská Arábie, které sice patří mezi americké spojence, nicméně s Izraelem neudržují oficiální diplomatické styky. S koncem druhé světové války a koncem britské mandátní správy v oblasti Palestiny se značně eskaloval konflikt mezi Palestinci, potažmo Araby, a Židy, který s přestávkami trvá dodnes a má závažné důsledky. Původ konfliktu lze vystopovat až do konce 19. století a židovské imigraci a sektářskému násilí v mandátní Palestině mezi Židy a Araby¹, přičemž pokračující izraelská okupace Západního břehu Jordánu a pásma Gazy trvá již 53 let. Nicméně to není jediný regionální konflikt s geopolitickým přesahem.

I proto, vzhledem k šíři celé problematiky, je nutné více zúžit oblast zaměření. Vztah Íránu a Izraele je značně chladný již od islámské revoluce v roce 1979, kdy došlo ke svržení režimu šáha Muhammada Rezy Pahlavího a nastolení vlády islámských šíitských fundamentalistů, kteří odmítali jakkoli uznat legitimitu židovského státu. Signifikantní nárůst íránské animozity vůči Izraeli lze pozorovat po nástupu Mahmúd Ahmadínežáda v roce 2005 do prezidentského úřadu. Toto vyostření vzájemných vztahů zatím nikdy nepřerostlo v otevřený vojenský střet, spíše se jednalo o íránskou podporu různým teroristickým organizacím o podkopání postavení Izraele, pokud ne přímo jeho zničení. Nicméně toto vše je nutné dát do kontextu otázky jaderných zbraní a íránského jaderného programu. Izrael nikdy nepotvrdil ani nepopřel, že vlastní jaderné zbraně, nicméně je všeobecně považován za stát, který tyto zbraně vlastní. Pokud by íránský jaderný program byl úspěšný a Teherán by také disponoval touto zbraní hromadného ničení, znamenalo by to závažnou hrozbu pro Tel Aviv. I proto izraelský premiér Benjamin Netanjahu vynakládá evidentní snahu o přenesení tohoto tématu na mezinárodní úroveň. Protože zásadními aktéry, kteří činí důležitá rozhodnutí týkající se oblasti Blízkého

---

¹ Viz Neal '95, Lorena S., "The Roots of the Israeli-Palestinian Conflict: 1882-1914" (1995). Honors Projects. Paper 27. Dostupné z: http://digitalcommons.iwu.edu/history_honproj/27

východu, jsou Organizace spojených národů a Spojené státy americké, Netanjahuova snaha proudí primárně tímto směrem a cílí na zahraniční posluchače. Zvláště zajímavé je, s jakou vytrvalostí téma Íránu, a jeho jaderného programu zejména, zdůrazňuje ve svých projevech na půdě Valného shromáždění OSN či při svých návštěvách USA. Tyto projevy jsou cíleny hlavně na západní země v čele s nejdůležitějším izraelským spojencem, Spojenými státy. Jelikož Netanjahu usiluje o získání mezinárodní pozornosti, používá ve svých projevech specifický slovník a jazykové nástroje tak, aby tuto pozornosti získal, ovlivnil vnímání přednášeného problému ve svůj prospěch a v konečném důsledku vlastně i vytvářel politiku a z ní plynoucí rozhodnutí a reálné výstupy.

Téma práce jsem si zvolil po dlouhém rozmyšlení a zvážení několika faktorů. Hlavním důvodem byl zájem o oblast Blízkého východu. Nicméně byl jsem si vědom, že jen tento region sám o sobě, jeho bezpečnostní problémy, politické propojení aj. je tak rozsáhlou problematikou, že by bylo nesmyslné pokoušet se ho vměstnat do rozměrů této práce. Proto jsem se rozhodl jít více do hloubky, na úroveň vztahů mezi Izraelem a Íránem. Konkrétně jsem se ve svém výzkumu zaměřil na procesy sekuritizace v izraelském diskurzu vůči Íránu, jakým způsobem izraelský premiér Benjamin Netanjahu vytvořil z Íránu nepřítele, který představuje existenční hrozbu pro židovský stát. Pro účely této práce je zásadní součástí role jazyka, neboť teorie sekuritizace, respektive kodaňská škola jej používá ke konstrukci bezpečnostních hrozeb. K tomu, aby se tvůrčí faktor jazyka použitého Netanjahuem správně použil k zodpovězení výzkumné otázky, je potřeba vést výzkum jakožto diskurzivní analýzu. Společně s využitím sekuritizačních prvků a nástrojů analyzující použitý jazyk se tato práce pokusí zanalyzovat Netanjahuovy projevy tak, aby dokázala vysvětlit proces vytváření nepřítele, jaké prostředky a metody použil, aby dosáhl svého cíle a přesvědčil mezinárodní publikum o nebezpečí, který dle jeho názoru Írán představuje.

V dubnu 2015 byl uzavřena rámcová jaderné dohody s Íránem. V tomto rámci se Írán předběžně dohodl, že přijme omezení svého jaderného programu, která budou všechna trvat nejméně deset let a některá déle, a že se podrobí zvýšené intenzitě mezinárodních inspekci podle rámcové dohody. Tyto podrobnosti měly být dojednány do konce června 2015. Jednání o společném komplexním akčním plánu byla několikrát prodloužena, dokud nebylo dne 14. července 2015 konečně dosaženo konečné dohody, společného komplexního akčního plánu mezi Íránem a skupinou P5+1 (pět stálých členů Rady bezpečnosti OSN – Čína, Francie, Rusko, Spojené království, Spojené státy – plus Německo) společně s Evropskou unií. Netanjahu měl v roce

2015 dva zásadní projevy, jeden přednesl 3. března v americkém Kongresu a druhý o půl roku později, 1. října na zasedání Valného shromáždění OSN. Jejich účel, podoba, použité jazykové výrazy aj. byly prakticky stejné. Oba důrazně varovaly před výraznou hrozbou Íránu, pro Izrael přímo existenční. Oba poukazovaly na nepříliš šťastnou podobu jaderné dohody, která se v tom samém roce vyjednávala. V obou zazněly téměř identické fráze jako že: „...*chce prosadit militantní islámské impérium nejprve v regionu a poté v celém světě.*“, nebo: „*iránský režim vážnou hrozbu nejen pro Izrael, ale i pro mír celého světa.*“ To je jeden z důvodů, proč jsem se rozhodl pro toto téma. Je pozoruhodné, že nejen v uvedených ukázkových projevech, ale i mnoha dalších v průběhu poslední dekády, se Netanjahu vyjadřuje směrem k Izraeli v podstatě neměnným způsobem. Od podepsání jaderné dohody před 5 lety se možná ještě intenzivněji snaží celý svět, a především Západ v čele s USA, přesvědčit, jakou hrozbu Írán představuje. Nejen pro Izrael, ale i pro celý svět a mír na Blízkém východě.

Práce je členěna na čtyři části. První část je zaměřena na teoretický základ, tj. na konstruktivismus a z něj vycházející Kodaňskou školu a teorii sekuritizace, a na použitou metodologii. Jelikož práce vychází z teoretických myšlenek zejména kodaňské školy, bude tato část založena na významných autorech tohoto směru, jako byli Barry Buzan, Ole Waever či Thierry Balzacq. V této části také bude pozornost věnována roli jazyka v procesu sekuritizace. Zároveň v této části budou vysvětleny teoretické základy, na nichž bude analýza projevů postavena. Druhá část pak stručně představí historicko-spoločenský kontext izraelsko-iránských vztahů, kdy zlomový bod představuje Islámská revoluce v Íránu v roce 1979. Tato událost je zlomovým okamžikem pro vzájemné vztahy, a právě z ní vychází současná vzájemná animozita. Třetí část pak je samotným jádrem celé práce, celá bude zaměřena na samotné projevy Netanjahua a následnou jejich analýzu. Bude se věnovat tomu, jaký jazyk, jazykové prostředky nebo slovník byl použit a za jakým účelem. Bude zde empiricky analyzovány teoretické strategie a prostředky jazyka sekuritizace, jakou roli zastávaly v projevech a za jakým cílem v nich byly použity. Poslední část pak bude věnována tomu, zda výše zmíněné projevy byly úspěšné, tj. jestli pomohly Netanjahuovi přesvědčit západní země o bezprostřední Íránské hrozbě nejen pro Izrael, ale v konečném důsledku i pro ně samotné.

1 Koncepční rámec

Stanovená výzkumná otázka zní, jak se tvoří nepřítel. V kontextu tématu této práce se výzkumná otázka vztahuje na to, jak izraelský premiér Benjamin Netanjahu tvoří z Íránu nepřítele, to znamená, že předmětem analýzy, která má tuto otázku zodpovědět, bude samotný proces sekuritizace. Analýza bude zaměřená na to, které jazykové prostředky byly využity při konstrukci Íránu jakožto nepřítele, který pro Izrael představuje existenční hrozbu, a dále proč byly tyto jazykové prostředky využity a s jakým cílem. Tento proces bude vycházet z teoretické části, ve které budou definovány jak samotná teorie sekuritizace, tak i jazykové strategie, prostředky jazyka i volba slovní zásoby využití v projevech a jejich význam pro úspěšnou sekuritizaci daného tématu. Svoji výzkumnou otázku tudíž aplikuji právě na tyto prostředky, zaměřím se na jednotlivé projevy a zanalyzuji je z tohoto hlediska. Jak Netanjahu stavěl své projevy, ke kterému konkrétnímu publiku je směřoval, jaké slova a výrazy volil. Důležitá také bude role publika, kterému jsou tyto projevy směřovány. Předpokládám totiž, že trochu jiné prostředky Netanjahu volil, když mluvil přímo k nejbližšímu izraelskému spojenci, Spojeným státům americkým, a jiné, když přednášel projev na půdě OSN k celému světu. V souvislosti s tím je nutné uvést, že tato práce bude zaměřena na mezinárodní úroveň, tzn., že se bude zabývat tím, jak Netanjahu tvoří z Íránu nepřítele před mezinárodním společenstvím, před OSN a před Spojenými státy americkými, tudíž bude vycházet primárně z anglických zdrojů, jako jsou oficiální transkripty projevů izraelského premiéra na jeho oficiálních internetových stránkách, na stránkách izraelského ministerstva zahraničí či na stránkách OSN. Tyto zdroje budou základem analýzy, která je bude zkoumat výše uvedeným způsobem.

V přímé souvislosti se stanovenou výzkumnou otázkou jsou pak konkrétní pojmy či výrazy, které budou tvořit jádro analytické části této práce, tzn. pojmy, se kterými pracuje Netanjahu ve svých projevech. Konkrétně se bude jednat především o termín existenční hrozba, která představuje základní charakteristiku teorie sekuritizace, v čehož důsledku také hraje zásadní roli v nástrojích Netanjahua, pomocí kterých sekuritizuje Írán. Tento termín je základním stavebním kamenem vybraných projevů, které jsou na něm postaveny a Primárním cílem této práce je zanalyzovat jeho projevy tak, abych dokázal zodpovědět výzkumnou otázku, aplikoval na ně teorii sekuritizace, případně zjistil, zda se skutečně jedná o příklad sekuritizačních snah, neboť Írán může představovat nejenom hrozbu, jakou z něj navenek prezentuje Netanjahu, ale také být i reálnou bezpečnostní hrozbou pro Izrael. Tato možnost představuje de facto sekundární cíl, tedy zodpovědět otázku, do jaké míry vlastně Írán je vykonstruovaným

nepřítelem, a do jaké míry je nepřítelem skutečným? Jakou měrou přispěl k tomuto vnímání Netanjahu?

K dosažení mých cílů nejprve definuji teorii, konkrétně se zaměřím na konstruktivismus, kodaňskou školu a teorii sekuritizace, na jejichž základě pak vystavím analytickou část. Ta se bude sestavovat ze čtyř podkapitol. První tři se budou týkat historicko-politického kontextu, iránského jaderného programu a osoby samotného Benjamina Netanjahua. Jedná se o zásadní determinanty současných izraelsko-iránských vztahů, u nichž by absence alespoň základní zmínky znamenala neschopnost plně pochopit celý rozměr dané problematiky a rovněž to, co Netanjahu ve svých snahách zamýšlel, proč tak činil a s jakým výsledkem. Čtvrtá část bude samotná analýza jeho projevů.

1 Teoretická část

1.1 Konstruktivismus

V 80. letech 20. století vznikl konstruktivismus coby alternativní ideový proud vymezující se vůči všem třem hlavním směrům, které dominovaly prostředí mezinárodních vztahů. V 90. letech otevřeně zpochybňuje základy jejich filozofického uvažování, kdy základní premisa je založená na naturalistických a racionalistických předpokladech, že aktéři v mezinárodních vztahů jsou racionálně uvažující hráči, kteří jednají ve prospěch jasně daných materiálních zájmů. Z toho vychází přesvědčení, že jsou to právě zájmy aktérů a racionalita, které určují jakoukoli interakci mezi aktéry v mezinárodních vztazích. Konstruktivisté jsou přesvědčení o opaku, tj. že zájmy aktérů jsou až následkem interakce mezi nimi. Jejich myšlenková teze se opírá o to, že ideje nejsou pouhým zrcadlem dané reality, ba naopak ji vytváří, neboť jsou elementární součástí identity aktérů, která je determinantem jejich zájmů. Pro konstruktivisty jsou tedy klíčovou oblastí výzkumu právě ideje. Místo realistického způsobu, tj. materialistické analýzy zájmů aktérů, volí analýzu idejí a diskurzů, jež určují identity potažmo zájmy.²

Vše výše zmíněné je charakteristikou sociálního konstruktivismu, který čerpá ze sociologických konceptů Augusta Comta, Maxe Webera či Petera Bergera. Sociální konstruktivismus jako teorie mezinárodních vztahů staví na definici mezinárodní intersubjektivní reality coby sociálním konstruktu. Klade důraz na roli jednotlivých aktérů v mezinárodních vztazích, respektive na význam jejich chování v rámci mezinárodní interakce. Podle sociálních konstruktivistů je to právě činnost aktérů, která determinuje mezinárodní systém institucí. Tvrdí, že činnost aktérů a mezinárodní intersubjektivní realita jsou dva základní faktory, které formují mezinárodní systém a mají zásadní vliv na jeho budoucí podobu. Tento přístup je ovlivněn jinými teoriemi, jako je například institucionalismus či mezinárodní právo a normy.³ Za určitou novou myšlenku, kterou sociální konstruktivismus přináší, lze považovat tvrzení, že podoba prostředí mezinárodních vztahů, tedy anarchie, není přirozené povahy, ale je pouhým důsledkem interakcí mezi aktéry mezinárodních vztahů. Je to právě mezinárodní systém, který projektuje již zmíněná intersubjektivní realita. Realita, která je

---

² KRATOCHVÍL, Petr a Petr DRULÁK, ed. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-469-4., str. 127

³ LOBASTOVA, Svetlana. *Genealogie sociálního konstruktivismu jako teorie mezinárodních vztahů*. Plzeň, 2018. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra politologie a mezinárodních vztahů. Vedoucí práce doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D., str. 41

konstruována jednáním aktérů. Podobně jako realistická tradice v mezinárodních vztazích vnímá i konstruktivismus stát jako primárního aktéra mezinárodních interakcí. Od realistického myšlení se však liší v tom, že připouští možnou vedlejší roli nestátních aktérů, pokud k tomu dojde za souhlasu primárních aktérů.⁴

Prvním autorem, který začal aplikovat koncept konstruktivismu na mezinárodní vztahy, byl Nicholas Onuf ve svém díle *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. Jako další významné autory lze zmínit Johna G. Ruggieho, Friedricha Kratochwila, Martha Finnemorea či Teda Hopfa.⁵ Mezi nejvýznamnější představitele konstruktivismu ale patří především Alexander Wendt, který svým dílem *Social Theory of International Politics* definuje konstruktivistickou teorii o mezinárodní politice. Wendt navazuje na neorealistické myšlení, kterému vyčítá jeho přehlížení významu sociálního jednání a postavení identity v rámci analýzy mezinárodních vztahů, která je pro něj zásadní. Wendt je představitelem jednoho konstruktivistického proudu, tzv. konvenčního konstruktivismu, který se soustředí na spojitost mezi klasickým výzkumem a výzkumem konstruktivistů na totéž téma. Představitelé druhého, tzv. kritického, proudu, který naopak čerpá z výsledků třetí velké debaty v mezinárodních vztazích, potažmo kritické sociální teorie, jsou F. Kratochwil či N. Onuf. Tento druhý konstruktivistický proud se navíc odlišuje tím, že základní výzkumné otázky jsou zásadně odlišné a že vůbec nereflektuje racionalismus.⁶

Nejvýznamnějším autorem v rámci konstruktivismu v mezinárodních vztazích je Alexander Wendt a jeho dílo *Social Theory of International Politics*. Wendt se vymezuje proti tradičnímu chápání identity státu, tj. jednotného celku zájmů imunnímu vůči vnějším vlivům, jako například chování aktérů v mezinárodních vztazích, a naopak tvrdí, že ony zájmy, v důsledku čehož i identita, aktéra je v průběhu času proměnlivá.⁷ Tyto zájmy jsou společně s materialistickou částí moci základními determinanty pro jednání aktérů v mezinárodních vztazích. Wendtův konstruktivismus spočívá ve dvou rovinách. První se týká povahy společenských struktur, která je dle něj determinována idejemi, které jsou sdíleny aktéry,

---

⁴ Ibid., str. 46

⁵ JACKSON, Robert a Georg SORENSEN. *Introduction to International Relations: Theories and Approaches*. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 9780198707554., str. 162-175

⁶ HYNEK, Nikola. Sociální konstruktivismus. BLAŽEK, Tomáš a Pavel PŠEJA. *Přehled teorií mezinárodních vztahů*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3837-3., str. 138

⁷ WENDT, Alexander. Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*[online]. The MIT Press, 1992, 2(46) [cit. 2020-11-3]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2706858>, str. 395-399

nikoliv materialistickým pojetím síly, které je až vedlejší. Druhá je pak zaměřena na to, co vlastně tyto ideje pomáhají utvářet, a to sice identity a zájmy aktérů, čímž vlastně vylučuje vliv „přirozenosti“.⁸ Z těchto jeho argumentů lze vyvodit, že na mezinárodní vztahy nahlíží jednak idealisticky, kdy zdůrazňuje roli idejí, jednak strukturalisticky, neboť dle něj primární roli v mezinárodních vztazích hrají tzv. emergentní⁹ společenské struktury. I proto se Wendt domnívá, že se jedná spíše o analýzu společenských interakcí mezi aktéry,¹⁰ tj. vysvětlení způsobu fungování společenských struktur a ovlivňování těchto struktur a aktérů mezinárodních vztahů.¹¹ Obecně klade velkou pozornost identitě státních aktérů, neboť to je právě to, co určuje společenská jednání, která prostřednictvím interakce mezi aktéry mohou zamezit potenciálnímu konfliktu, ale aby se tak stalo, musí nastat ona interakce, pro níž je zcela zásadní definice identit jednotlivých aktérů.¹²

Wendt se silně vymezuje vůči neorealistickému chápání anarchické povahy prostředí mezinárodních vztahů. Jednak podle něj existují tři kultury anarchie, které se liší tím, jak je státní aktéři socializují, jednak Thomase Hobbsa, která odpovídá stavu války všech proti všem. Druhá úroveň je kultura Johna Locke, kdy sice do jisté míry panuje animozita mezi státními aktéry, nicméně zde již existují jistá omezení institucionálního charakteru, která brání totálnímu stavu anarchie, například suverenita. Poslední třetí úroveň Wendt rozumí kantovský typ kultury, kdy mezinárodní vztahy a případné spory jsou již řešeny nikoliv ozbrojeným konfliktem, ale pomocí mírových prostředků a také se již objevují první systémy kolektivní bezpečnosti.¹³ S těmito anarchickými kulturami se státní aktéři ztotožňují v závislosti na síle závazku ve třech odlišných stupních.¹⁴ Nelze opominout i další Wendtovy poznatky vůči některým zásadním

---

⁸ WENDT, Alexander. *Social Theory of International Politics* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 1999 [cit. 2020-11-20].

Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/239065011_A_Social_Theory_of_International_Politics, str. 1

⁹ Emergence ve filosofii či teorii systémů je proces vzniku komplexních struktur v důsledku interakce entit, jejichž jednotlivé části nemají samy o sobě vlastnosti, jako celá struktura. Tyto vlastnosti nebo případně chování se objevují pouze tehdy, když se části vzájemně ovlivňují v širším celku.

¹⁰ WENDT, Alexander. Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politic. *International Organization*[online]. The MIT Press, 1992, 2(46) [cit. 2020-11-3]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2706858>, str. 393-395

¹¹ WENDT, Alexander. *Social Theory of International Politics* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 1999 [cit. 2020-11-20].

Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/239065011_A_Social_Theory_of_International_Politics, str. 82-83

¹² Ibid., str. 258-306

¹³ WENDT, Alexander. *Social Theory of International Politics* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 1999 [cit. 2020-11-20].

Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/239065011_A_Social_Theory_of_International_Politics, str. 299

¹⁴ Ibid., str. 254

pojímům mezinárodních vztahů, zejména těm nejvýznamnějším jako je moc a (národní) zájem. Podle něj je dichotomie těchto dvou konceptů nevhodně vystavenou tezí, jelikož oba jsou založeny na tom, že vycházejí z idejí, a proto nemohou být vystaveny ve vzájemném kontrastu.¹⁵

Wendtova teorie bývá nazývána za konstruktivismus třetího obrazu.¹⁶ Paralelně k tomu lze popsat i konstruktivismus druhého obrazu, které podrobně zkoumá identitu státního aktéra na vnitropolitické úrovni neboli inside-out vysvětlení.¹⁷ Mezi význačné autory tohoto směru se řadí Thomas Risse, Peter Katzenstein nebo Jutty Weldes. Katzenstein se ve své práci *Japan, Asian-Pacific Security, and the Case for Analytical Eclecticism* společně s Nobuo Kawaro věnuje japonské bezpečnostní politice, jejíž analytickou část založil na tezi, že teorie o mezinárodních strukturách opomíjejí faktor vnitrostátních struktur. To je však zásadní faktor s poměrně velkou schopností ovlivňovat chování státu v již zmiňovaných mezinárodních strukturách. Nejenom v této, ale i svých dalších pracích tuto myšlenku dále rozvíjí a svůj výzkum cílí na tyto vnitřní struktury a jejich vliv na identitu a zájmy státu.¹⁸ Thomas Risse podrobuje konstruktivistickému zkoumání teorii demokratického míru.¹⁹ Podle něj je neochota demokracií vzájemně válčit způsobena společnou identitou, která je ukotvena v mezinárodním systému. Tato identita je založena na tezi, že se považují za státy s takovým uspořádáním, které má vyšší predispozice k mírovému řešení konfliktu. Naopak mezi demokratickými státy a nedemokratickými režimy to funguje přesně opačně, v mezinárodním systému kvůli vyšší pravděpodobnosti konfliktu vzniká bezpečnostní dilema, které se, na rozdíl od spolupráce mezi demokratickými režimy, dále prohlubuje.²⁰ Na druhou stranu Jutty Weldes se ve svém díle soustředí na národní zájem z hlediska konstruktivismu. V tomto smyslu se dokonce vymezuje

---

¹⁵ Ibid., str. 135

¹⁶ REUS-SMIT, Christian. Constructivism. BURCHILL, Scott, Matthew PATERSON, Andrew LINKLATER, Jacqui TRUE a Jack DONNELLY. *Theories of International Relations* [online]. 3rd edition. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2005, s. 188-211 [cit. 2020-11-25].

Dostupné z: https://www.darryljarvis.com/uploads/2/2/6/9/22690064/theories-of-ir_0.pdf

¹⁷ Toto vysvětlení se zaměřuje na chování států, nikoli však z pohledu jejich vzájemných interakcí, ale na základě jejich atributů, viz WENDT, Alexander. *Social Theory of International Politics* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 1999 [cit. 2020-11-20].

Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/239065011_A_Social_Theory_of_International_Politics, str. 147-148

¹⁸ JACKSON, Robert a Georg SORENSEN. *Introduction to International Relations: Theories and Approaches*. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 9780198707554., str. 171

¹⁹ Teorie demokratického míru předpokládá, že demokracie váhají zapojit se do ozbrojeného konfliktu s jinými identifikovanými demokraciemi.

²⁰ RISSE-KAPPEN, Thomas. *Cooperation Among Democracies: The European Influence on U. S. Foreign Policy* [online]. Princeton University Press, 1995 [cit. 2020-11-22].

Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/j.ctv173f2dg>

vůči Wendtovi, kritizuje ho za nedostatečně kladený důraz na vnitrostátní prvky a také za jeho pohled na stát, kdy ho považuje za aktéra s jednotnou identitou a tím pádem i jednotnými národními zájmy. Na příkladu kubánské krize názorně ukazuje, že tato premisa je chybná, že v národním státě se mohou vyskytovat sdílené identity, čehož logickým důsledkem je jednotný pohled na interpretaci dané situace v mezinárodním systému.²¹

K těmto dvěma přístupům je třeba zmínit ještě holistický konstruktivismus a jeho představitele, kteří jsou zároveň významnými představiteli konstruktivistického směru jako takového, a to Johna Ruggieho a Friedricha Kratochwila. Holistický konstruktivismus klade důraz na domácí i mezinárodní úrovni. Vede k očekáváním, jak rozdílné státy reagují na mezinárodní tlaky. Holistický konstruktivismus zpochybňuje dichotomii mezi systémovými a domácími strukturami a překlenuje oba přístupy tak, aby vyhovovaly celé škále prvků podmiňujících identitu a zájmy států.²² Tento přístup má za cíl komplexní analýzu vazeb mezi strukturami, ať už mezinárodními nebo vnitrostátními, a aktéry.²³

Stát je pro konstruktivisty dominantním aktérem v mezinárodních vztazích, který definuje svou bezpečnost v pojmech vlastních zájmů a na základě logiky vhodnosti, nikoliv egoisticky. Konstruktivisté také rozšiřují pojmy definované neorealisty, jako je anarchie systému mezinárodních vztahů nebo bezpečnost. Strukturu mezinárodního systému podle nich vytváří interakce aktérů, tj. je sociálně konstruována. Tyto konstrukce jsou nestabilní a mohou se velmi dynamicky proměňovat, což má za důsledek časté prolínání zájmů a identit jednotlivých aktérů. Izraelsko-iránský konflikt by pro ně byla součástí systému mezinárodních vztahů, jako bezpečnostní problém, který je následkem sociálních interakcí mezi oběma státy. Konstruktivisté nevnímají potenciální vliv nestátních aktérů, či případně čelných politických představitelů na zrod a eskalaci tohoto konfliktu jako něco relevantního. Identita je pro ně sice významným prvkem, který je důležitý v sociální interakci aktérů, nicméně i v tomto případě by se jednalo o identitu Státu Izrael a Íránské islámské republiky jako státních aktérů, tedy

---

²¹ WELDES, Jutta. Constructing National Interests. *European Journal of International Relations* [online]. 1996, 2(3), 275-318 [cit. 2020-11-18].

Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066196002003001>, str. 292-295

²² NIA MOHAMMAD, Mahdi. Understanding Iran's Foreign Policy. *JSTOR* [online]. 2011, 15(2), 106-138 [cit. 2020-12-1].

Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48505075?refreqid=excelsior%3A950872a6d1ad733d6d5348f2c10cd4da&seq=1>, str. 112-113

²³ PRICE, Richard a Christian REUS-SMIT. Dangerous Liaisons?: Critical International Theory and Constructivism. *European Journal of International Relations* [online]. 2011, 4(3), 259-294 [cit. 2020-12-1]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066198004003001>, str. 267

systemový faktor, který nedokáže plně zodpovědět otázku, jak se tvoří nepřítel. Vzhledem k výše stanovené výzkumné otázce se tudíž tato teorie nedá aplikovat, ačkoli v jejím rámci vznikl směr, který je k použití o poznání vhodnější – teorie sekuritizace.

1.2 Kodaňská škola

Mezinárodní vztahy mají kromě hlavních teoretických proudů také mnoho podoborů, mezi které patří bezpečnostní studia. Jak už název napovídá, oblastí výzkumu je reflektování oblasti bezpečnosti a fenomény s ní spojenými jednotlivými aktéry, tzn. do jaké míry ovlivňuje bezpečnost jejich rozhodování, ale rovněž i její dopad na strukturální podobu prostředí mezinárodních vztahů a mezinárodní politiky. Zcela zásadními předměty zkoumání bezpečnostních studií jsou bezpečnostní hrozby a rizika, hledání jejich zdrojů, a hlavně pak zajištění a udržení bezpečnosti. Vývoj bezpečnostních studií se do značné míry shoduje s vývojem mezinárodních vztahů, zejména pak od konce druhé světové války. V důsledku rozvoje scientistických přístupů se bezpečnostní studia na jednu stranu dočkala svého „zlatého období“ trvajícího do poloviny 60. let, na druhou stranu se musela vypořádat s realitou jaderných zbraní a všemi následky s nimi spojenými a s nástupem strategických studií.²⁴ V následujícím období od poloviny 60. let do konce let sedmdesátých zažívají bezpečnostní studie období úpadku, podobně jako realismus. Opětovného rozvoje se dočkala s koncem studené války prostřednictvím dvou výrazných fenoménů, jejichž vznik lze pozorovat již v druhé polovině 80. let. A to sice konstruktivismu, který se zaměřuje na vliv norem a kultury na oblast bezpečnosti, a dále také stále více se rozšiřující agendy pokrývající oblasti a povahu zdrojů hrozeb. Jedním z příkladů těchto fenoménů je kodaňská škola, která představuje nejvýznamnější směr, který se pokouší o zcela nové uchopení konceptu bezpečnosti a dále jej rozvinout.²⁵ Jedná se o teorii, či spíše skupinu teorií, která se věnuje výhradně tématu bezpečnosti. Ačkoli tento přístup začíná pronikat do teorií mezinárodních vztahů již na začátku 80. let, zejména prostřednictvím práce Barryho Buzana *People, States and Fear: National Security Problem*, opravdový průlom zaznamenává Kodaňská škola až v letech devadesátých, především v souvislosti s textem kolektivu autorů Buzane, Waeverem a de Wildem *Security: New Framework for Analysis*. Jako další významné autory tohoto směru lze zmínit Hakana Wiberga, Hanse Mouritzena či Lenu Hansenovou.²⁶

---

²⁴ KRATOCHVÍL, Petr a Petr DRULÁK, ed. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-469-4.

²⁵ Ibid.

²⁶ GUZZINI, Stefano a Dietrich JUNG. *Contemporary Security Analysis and Copenhagen Peace Research* [online]. 4. London: Routledge, 2004 [cit. 2020-12-1]. Dostupné z: <https://issuu.com/arabianman/docs/contemporary-security>

Přínos kodaňské školy tkví ve dvou rovinách. Zaprvé, na empirické rovině zvyšuje počet referenčních subjektů, tzn. aktérů, jichž se analyzovaná bezpečnost týká. Představitelé kodaňské školy totiž mezi tyto subjekty počítají nejenom státy, ale také společnost a jedince. A právě to je důležité, protože na různých úrovních jsou hrozby odlišného charakteru. U státu je základní hrozbou ztráta suverénního postavení, zatímco u zbylých dvou aktérů je to zejména hrozba ztráty identity.²⁷ Zadruhé, teoretikové kodaňské školy kritizují zaběhlý systém bezpečnostní analýz, které se na hrozby dívají z perspektivy mezinárodního systému. To je podle nich příliš obecný pohled. Nelze tyto hrozby analyzovat dostatečně do hloubky, aniž by se vzal v potaz regionální faktor, protože většina bezpečnostních rizik a hrozeb primárně vzniká na regionální úrovni, nikoliv na globální. Tento rozpor řeší zavedením regionálního bezpečnostního rámce s pravidly odlišnými od mezinárodního systému, nicméně obecná charakteristika se příliš neliší.²⁸

Kodaňská škola patří do kritického proudu teorií zabývajících se bezpečností v mezinárodních vztazích. Jako jednoho z vedoucích představitelů kritického proudu lze uvést Barryho Buzana a jeho již výše zmíněný příspěvek z počátku 80. let, ve kterém rozvádí několik zásadních myšlenek, jako například sektorový přístup k problematice bezpečnosti či otevřené zpochybnění postavení státu jako jediného aktéra v mezinárodních vztazích, kdy proti tradicionalistickému tvrzení, že stát je jako jediný schopen zajistit bezpečnost pro své obyvatelstvo, staví argument, že může nastat situace, kdy ona bezpečnost občanů, jedinců, je ohrožena právě státem, a i naopak.²⁹ Přestože Buzan zastává tuto pozici a dále i rozlišuje mezi tzv. silnými a slabými státy, které se liší silou či slabostí politických institucí a s tím související politickou soudržností³⁰, stále uznává primární úlohu státu coby základního referenčního objektu mezinárodních vztahů, což později umožnilo ještě intenzivnější kritiku tradičního chápání bezpečnosti.³¹

---

²⁷ KRATOCHVÍL, Petr a Petr DRULÁK, ed. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-469-4.

²⁸ Ibid.

²⁹ BUZAN, Barry. *People, States, and Fear The National Security Problem in International Relations* [online]. Brighton: Wheatsheaf Books, 1983 [cit. 2021-4-27]. ISBN 0-7108-0106-8. Dostupné z: <https://www.cusb.ac.in/images/cusb-files/2020/el/psc/11-Abhay%20Kr-MA-IV%20Sem.pdf>

³⁰ Ibid., str. 65-69

³¹ DAVID, Mutimer. Beyond strategy: critical thinking and the new security studies. SNYDER, Craig A. Contemporary security and strategy [online]. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012, s. 77-101 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: https://www.macmillanihe.com/resources/sample-chapters/9780230241503_sample.pdf, str. 78-81

Jak je již výše zmíněno, klíčovým dílem kodaňské školy je *Security: New Framework for Analysis*³², které definuje celou teorii. Autoři se vymezují vůči tradičnímu chápání bezpečnosti, tj. konceptualizace bezpečnosti na základ chápání tohoto pojmu v běžně užívaném jazyce.³³ Kodaňská škola je čistě konstruktivistickou teorií, tzn. konceptualizace bezpečnosti není zaměřena na identifikace reálných hrozeb, nýbrž na (politickou) konstrukci tohoto pojmu, jak je bezpečnost vytvářena a zároveň bere v potaz různé pozice či definice bezpečnosti. Tudíž je pro ně „obecným termínem, jenž má distinktivní význam, nabývá ovšem různých forem.“ Citovaný distinktivní význam je v tomto kontextu myšlen tak, že bezpečnost je vnímána jako schopnost daného referenčního objektu „přežít tváří v tvář existenčním hrozbám“.³⁴ Tato hrozba, bez ohledu na to, zda je reálná či jen konstruovaná, je dostatečně vážná na totální zničení již zmíněného referenčního objektu, ačkoliv v jednotlivých sektorech, kterým se tato práce ještě budě krátce věnovat, se její míra a původ liší. Je to právě tato hrozba, která dává danému referenčnímu objektu právo na obranu, a to je důvod, proč Buzan, Waever a de Wild charakterizují bezpečnost jako auto-referenční druh jednání. Jelikož je daná hrozba, respektive spíše téma daným referenčním objektem prezentováno jako existenční ohrožení, postupně se díky tomuto procesu stává bezpečnostní problém, ačkoliv reálně to tak být vůbec nemusí.³⁵

Pro stanovenou výzkumnou otázku je důležité také zmínit, že pro teoretiky kodaňské školy je v rámci pojmu bezpečnost primárním aspektem přežití daného aktéra. Zároveň tvrdí, že v prostředí mezinárodních vztahů se vybrané téma stává otázkou bezpečnosti až ve chvíli, kdy je jako bezpečnostní hrozba, nebo přesněji řečeno existenční hrozba, prezentováno. Podstatné však je, že je prezentováno jako problém, který nutně vyžaduje okamžitá a mimořádná opatření, která v běžné politice nejsou dostupná.³⁶ Existenční hrozbu definuje kodaňská škola jako hrozbu, která ohrožuje přežití aktéra, respektive referenčního objektu. Tato hrozba je natolik závažná a naléhavá, že legitimizuje použití mimořádných prostředků v běžné politice nepoužitelných.

1.3 Teorie sekuritizace

Kodaňská škola zavedla do bezpečnostního diskurzu a obecně do teorií mezinárodních vztahů nový pojem sekuritizace. Samotnou teorii sekuritizace poprvé definoval Ole Waever

---

³² Pro účely této práce je použit český překlad Ivo Lukáše z roku 2005 *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*.

³³ BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap DE WILDE. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-6-2., str. 31

³⁴ Ibid., str. 38

³⁵ Ibid., str. 35

³⁶ Ibid., str. 21

v polovině 90. let, který se ve své knize *Security: A New Framework for Analysis* soustředil hlavně na státní aktéry a jejich chování v zahraniční politice v souvislosti s klíčovými tématy dominujících mezinárodním vztahům na začátku 21. století, zejména s globální válkou proti teroru.³⁷ Termín sekuritizace znamená extrémní podobu politizace bezpečnostní hrozby, konkrétně se jedná o případ, kdy je dané téma, respektive bezpečnostní problém, vnímáno určitým aktérem jako tak vážná hrozba, že je přesunuto do agendy státu, čímž se stává zásadní pro jeho fungování a v konečném důsledku ovlivňuje jeho chování jako ve vnitrostátním prostředí, tak zejména ve vnějších vztazích. Sekuritizace klade důraz na závažnost a naléhavost dané hrozby, proto navrhovaná opatření vůči ní jsou mimořádné povahy, a i přesto, že často zasahují do některých svobod a práv občanů, státní aktér je legitimizuje skrze morální pohnutky ve smyslu rčení účel světi prostředky.³⁸ Tato opatření navrhuje bez ohledu na to, zda deklarovaná hrozba je skutečná či nikoliv, pro tuto teorii je zásadní proces, kdy se dané téma vykládá jako hrozba, a ten je dokončen v okamžiku, kdy je tato interpretace všeobecně přijata. Právě to je podstata sekuritizace, ne tak samotný proces prezentování dané hrozby, ať už skutečné či pouze domnělé, ale její legitimování ve zjednodušeném procesu. Z obecné roviny lze v každém procesu sekuritizace určit tři fáze, které musí nastat, aby byla úspěšná. Existence hrozby čili její definování a prezentování, navrhnutí a přijetí mimořádných opatření a konkrétní zřejmé důsledky na vztah mezi jednotkami.³⁹

Ve svém článku *Securitization and Desecuritization* Ole Waever stanovuje dva předpoklady, na nichž stojí tradiční přístupy k bezpečnosti. Za prvé, že bezpečnost je „tam venku“ a proto de facto toho předchází jazyku jako takovému, tzn. že čím více bezpečnosti, tím lépe. Za druhé, tato bezpečnost by měla zahrnovat více toho, co reálně zahrnuje, a to tím, že bude pokrývat i taková témata jako migrace, uprchlíci apod.⁴⁰ Z této perspektivy je cílem těchto akademiků rozšířit agendu bezpečnostních studií týkajících se otázek spojených s bezpečností společnosti jako celku.⁴¹ Konkrétně toto rozšíření zahrnuje taková témata jako „ekonomické blaho,

---

³⁷ MCDONALD, Matt. Securitization and the Construction of Security. *European Journal of International Relations* [online]. 2008, 14(4), 563-587 [cit. 2020-12-3]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066108097553>, str. 5

³⁸ BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap DE WILDE. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-6-2., str. 34-35

³⁹ Ibid., str. 35-37

⁴⁰ WAEVER, Ole. *Securitization and Desecuritization*. Copenhagen: Centre for Peace and Conflict Research [online]. 1993 [cit. 2020-9-7]. ISSN 1397-0895. Dostupné z: <https://www.libraryofsocialscience.com/assets/pdf/Waever-Securitization.pdf>, str. 1

⁴¹ BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap DE WILDE. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-6-2.

ekologické ohledy, kulturní identita nebo politická práva“.⁴² Wæver nicméně tvrdí, že pojem bezpečnosti zůstává nezpochybněn a že „jako pojmy neexistuje ani individuální bezpečnost, ani mezinárodní bezpečnost“, a tvrdí, že jsou sociálně konstruovány pomocí jazyka.⁴³

Navzdory obecně konstruktivistickému postoji školy spočívá technika bezpečnostní analýzy kodaňské školy na předpokladech teorie řečového aktu, kterou vypracoval John L. Austin. Podle něj lidé nepoužívají jazyk jen k popisu nebo prosazování věcí, ale zejména k uskutečňování svých záměrů. Věty, které pouze něco tvrdí nebo popisují, se nazývají „konstantní výroky“, zatímco „performativní výroky“ jsou výroky, jejichž prostřednictvím je za vhodných okolností čin vykonán. Tím, že se jednoduše tvrdí, že se něco udělá, je tedy vykonán skutek, protože Austin předpokládá, že výrok představuje rozhodující událost při provedení skutku.⁴⁴ Přesto Austin připouští, že může definovat pouze vágní kritéria, aby definoval vhodné okolnosti pro performativní výroky, a tedy aby obecně odlišil performativní výroky od konstantních výroků.⁴⁵

Základní metodou procesu sekuritizace je již výše zmíněný řečový akt, artikulace dané (existenční) hrozby. K tomu, aby tento akt splnil svůj účel, tj. sekuritizoval dané téma, musí splnit podmínky stanovené autory kodaňské školy. První z nich se nazývá gramatika bezpečnosti. Jedná se o přesnou artikulaci bezpečnostní hrozby a nastínění toho, co by se stalo, kdyby referenční objekt zůstal nečinný. Zároveň s tím se musí držet specifických jazykových obrátů, slovních spojení či konkrétního slovníku pro tu či onu oblast, které se sekuritizace týká. Druhá podmínka se týká přímo aktéra, respektive cílových posluchačů. Je nutné, aby aktér, který potřebuje přesvědčit cílovou skupinu o bezpodmínečné nutnosti použít mimořádné prostředky k eliminaci hrozby, měl potřebnou autoritu toho dosáhnout. Poslední podmínkou je téma jako takové, respektive jeho „vhodnost“ k sekuritizování. Témata, která jsou i všeobecně vnímání jako bezpečnostní hrozba, mají větší pravděpodobnost na úspěšný proces sekuritizování než ta, která jsou uměle vnucována.⁴⁶

---

⁴² WAEVER, Ole. *Securitization and Desecuritization. Copenhagen: Centre for Peace and Conflict Research* [online]. 1993 [cit. 2020-9-7]. ISSN 1397-0895. Dostupné z: <https://www.libraryofsocialscience.com/assets/pdf/Waever-Securitization.pdf>, str. 2

⁴³ *Ibid.*, str. 2

⁴⁴ AUSTIN, John Langshaw. *Jak udělat něco se slovy*. Praha: Filosofia, 2000. ISBN 80-7007-133-8, str. 8

⁴⁵ *Ibid.*, Str. 67

⁴⁶ BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap DE WILDE. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-6-2., str. 34-35

John L. Austin, který je významným autorem v tématice řečových aktů a vznesl první zásadní podnět k rozvoji teorie mluvních aktů, dělí jazykové prostředky na tři základní skupiny. První z nich jsou tzv. performatives, což se dá popsat jako kouřová clona, tzn. že předstírají, že popisují realitu, ale jejich skutečnou funkcí je informovat o tom, jaké jsou řečnickovy úmysly.⁴⁷ Druhou skupinou jsou tzv. illocutionary acts, které nás buďto informují či varují před nežádoucím jednáním. A poslední skupinou, pro teorii sekuritizace asi nejvýznamnější, jsou tzv. perlocutionary acts, jejichž podstatou je sdělení určité informace, kterou si cílové obecnstvo uvědomuje tím, že ji vyslovuje nahlas. Tento typ v praxi vypadá tak, že řečník přednese projev připravený tak, aby vyvolal požadovanou reakci publika. Jsou to projevy, které využívají dané informace záměrně tak, aby vyvolanou reakci následně využil řečník ve svůj prospěch.⁴⁸ Roli jazyka a jazykových prostředků v politice zdůrazňují i další konstruktivističtí teoretikové, kteří jazyk vnímají jako nástroj politiky moci, který popisuje realitu tak, jakou ji chtějí daní aktéři mít. Například Norman Fairclough, jehož výzkum se týkal sociolingvistické oblasti, prohlásil, že: „*tvůrce textu ho staví jako interpretaci světa*“.⁴⁹ Podle něj je jazyk a jeho prostředky natolik důležitý, že by měl být brán v potaz v podstatě všemi, zejména pak těmi, kdo zkoumají mocenské vztahy či jsou přímo jejich účastníky.⁵⁰ Jak bylo zmíněno již výše, i pro autory kodaňské školy je jazyk a jeho prostředky významným nástrojem, který vykresluje obraz hrozby a je základní součástí procesu zvaného sekuritizace, v němž sekuritizační aktér prezentuje dané téma jako bezpečnostní problém, leckdy dokonce existenční hrozbu pro obecnstvo nebo cílový objekt, tzv. referenční, jehož se bezprostředně týká, a naléhá na mimořádné a bezprostřední opatření.⁵¹ Již zmíněný aktér v tomto procesu využívá specifické jazykové prostředky a slovník, kterými se v rámci projevů, zejména mluvených, snaží přesvědčit referenční objekt o bezprostřednosti hrozby a nutnosti přijmout okamžitá protiopatření.

Sekuritizace se dá zařadit do jakéhosi rámcového procesu složeného ze tří úrovní. První úroveň je běžná situace, kdy dané téma státního aktéra ani jeho představitele nezajímá, stejně tak není zahájena ani širší debata odborníků či široké veřejnosti. Na druhé úrovni už jedna z těchto zmiňovaných situací nastane a to znamená, že se ono téma politizuje. Třetí úroveň je samotná

---

⁴⁷ AUSTIN, John Langshaw. *Jak udělat něco se slovy*. Praha: Filosofia, 2000. ISBN 80-7007-133-8., str. 21-23

⁴⁸ Ibid., str. 113

⁴⁹ FAIRCLOUGH, Norman. *Language and power* [online]. Harlow: Pearson Education, 2000 [cit. 2021-11-25]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/49551220_Language_and_Power, str. 67

⁵⁰ Ibid., str. 2-3

⁵¹ BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap DE WILDE. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-6-2., str. 13-14

sekuritizace, kdy už je téma široce vnímáno jako existenční hrozba a nastává debata o přijetí mimořádných opatření tak, aby se hrozba co nejdříve eliminovala. V této fázi je klíčové, aby cílové publikum přijalo charakter hrozby coby existenčního problému, pokud toto nenastane, nejedná se o sekuritizaci, ale pouze o sekuritizační pohyb. Další zásadní podmínkou pro úspěšnou sekuritizaci je vyjmutí této domnělé hrozby z normálního politického procesu. To de facto znamená, že se rozhodující úloha v tomto mimořádném politickém procesu vloží do rukou elit, ať už bezpečnostních nebo politických.⁵² Nezanedbatelný význam má také tzv. řetězová reakce, což je vedle dvou posledně zmíněných třetím měřítkem úspěšnosti sekuritizačního procesu. V principu je to měření důsledků dané sekuritizace ze 3 hledisek. Zaprvé, jaké důsledky má sekuritizace pro široce pojaté vztahy v regionu. Zadruhé, důsledky pro zbylé objekty analýzy v daném regionu. A zatřetí, důsledky pro vztahy ve zbylých sektorech.⁵³ Celkový analytický rámec sekuritizace se sestává z těchto 3 konceptů:

- 1) referenční objekty, kterých se prezentovaná existenční hrozba týká a zároveň mají legitimní právo prosazovat své přežití
- 2) aktéři sekuritizace, tj. ti, kteří vlastní sekuritizaci prosazují
- 3) funkcionální aktéři, kteří mají zásadní vliv na rozhodnutí v oblasti bezpečnosti, zároveň však nejsou ani jedním z předchozích dvou

Těchto sektorů Buzan a spol. definuje celkem pět, přičemž pro každý z nich jsou odlišné druhy interakcí. Prvním sektorem je vojenská oblast, která se do značné míry překrývá s tradičním chápáním bezpečnosti, kdy primárním referenčním objektem je stále stát, jelikož právě ten má monopol legitimního násilí, respektive má nejvíce vojenských prostředků. V rámci státu jsou za nejvýznamnější referenční objekt pokládány (vládnoucí) elity. Vojenská bezpečnost je směřována především k vnějším, ale také i vnitřním hrozbám pro bezpečnost státu.⁵⁴ Druhým sektorem je environmentální oblast, která, jak již název napovídá, se týká životního prostředí. Oproti ostatním je trochu specifický, jednak kvůli tomu, že je relativně nový, jednak kvůli jistému prolínání sekuritizačních a funkcionalistických aktérů. Také proces akceptace či odmítnutí sekuritizace probíhá trochu odlišně. V tomto sektoru se nejdříve téma sekuritizováno nejprve na globální úrovni, až poté lokální, přičemž určující jsou globální závěry.⁵⁵ Třetím

---

⁵² Ibid., str. 38

⁵³ Ibid., str. 39

⁵⁴ BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap DE WILDE. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-6-2., str. 64-85

⁵⁵ Ibid., str. 87-111

sektorem je ekonomický, ve kterém je diskurz určován zejména ekonomickými aspekty. Zde je poměrně mnoho referenčních objektů a také možností sekuritizace je vícero, všechny však vychází z diskurzu ekonomicky-politického.⁵⁶ Čtvrtým sektorem je pak společenská agenda, tzn. oblast zabývající se nejrůznějších sociálních skupin, které je třeba diferencovat od státního aktéra. Na rozdíl od něj je totiž společnost o poznání více rozčleněná na základě nespočtu vzájemných interakcí, jednotlivců či celých skupin. Z tohoto souboru pak vychází stejně velké množství identit a idejí. V tomto případě jsou referenčními objekty všechny větší sociální skupiny.⁵⁷ Posledním pátým sektorem je politický, do nějž spadají všechny zbylé hrozby pro suverenitu státního aktéra vyjma vojenských. Protože bezpečnost se dá obecně definovat jako politický problém, je tento sektor nejrozsáhlejší. Referenčním objektem je opět stát, kdy existenční hrozba je vnímána z hlediska státní identity, ideologii či institucí. Kromě států však těmito objekty mohou být i nestátní aktéři, jako jsou mezinárodní instituce nebo nadnárodní hnutí či společenství. Aktér sekuritizace jsou samozřejmě mocenské elity.⁵⁸

Jak z teorie sekuritizace vyplývá, některé bezpečnostní problémy, které objektivně jsou hrozbami, za ně považovány být vůbec nemusí. A to samé platí i naopak, některé jevy jsou sekuritizovány jako bezpečnostní hrozby, ačkoliv při objektivním pozorování dojdeme k závěru, že jimi ve skutečnosti nejsou. Bezpečnostní problém tak může být zařazen na škále od nepolitizovaného (bezpečnostní problém, který se nedostal do veřejné diskuse) přes politizovaný (bezpečnostní problém, který vyvolal obavy veřejnosti a je na pořadu dne) až po sekuritizovaný (bezpečnostní problém, který byl označen za existenční hrozbu).⁵⁹ Proto je důležité v rámci tématu této práce vzít v potaz izraelský politický diskurz, v jehož rámci dochází k sekuritizaci určitých témat ve vztahu k Íránu. Teorie sekuritizace zpochybňuje tradiční přístupy k bezpečnosti v mezinárodních vztazích a zdůrazňuje, že bezpečnostní problémy nejsou samy o sobě ze své podstaty ohrožující. Politický problém se stává naléhavým bezpečnostním problémem spíše tím, že se ho sekuritizující aktér označí například jako "nebezpečný", "hrozivý" nebo "ohrožující" apod. Z porovnání s tradičními teoriemi, realismem a liberalismem vyplývá, že pro účel a téma této práce je nejvhodnější právě sekuritizace, neboť právě ona rozšiřuje pojetí bezpečnosti a analyzuje ho z podstatně širší perspektivy, což je v rámci složitého bezpečnostního prostředí Blízkého východu pro akademické účely této práce

---

⁵⁶ Ibid., str. 113-138

⁵⁷ Ibid., str. 139-163

⁵⁸ Ibid., str. 165-188

⁵⁹ EROUKHMANOFF, Clara. Securitisation Theory: An Introduction. *E-International Relations* [online]. 2018 [cit. 2021-5-30]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2018/01/14/securitisation-theory-an-introduction/>

významný benefit, a právě proto se v této práci vychází ze sekuritizace. Jak je zmíněno výše, nemusí sice vždy rozpoznat objektivně povahu daného bezpečnostního tématu, zda je hrozbou či nikoliv, avšak její význam tkví v poměrně důkladném posouzení veřejného vnímání, které pak využije k legitimizaci mimořádných opatření s cílem tuto hrozbu eliminovat. Teorie sekuritizace zdůrazňuje, že sekuritizace není neutrální, ale je třeba ji vnímat jako politický akt. Bezpečnostní hrozby tedy nemusí být hrozbami ze své podstaty, ale jsou jako hrozby konstruovány prostřednictvím jazyka. Teorie sekuritizace klade důraz na rétoriku rozhodujících činitelů při konstrukci bezpečnostního problému a snaže přesvědčit publikum a vyvolat zamýšlenou reakci. Konceptualizace sekuritizace jako řečového aktu je důležitá, neboť ukazuje, že slova realitu pouze nepopisují, ale dokáží ji i vytvářet, což ze své důsledku vyvolává určité reakce. Sekuritizující aktér musí především upoutat pozornost publika a přesvědčit ho, že se jedná o existenční hrozbu, kterou je třeba naléhavě řešit a neprodleně přijmout určitá mimořádná opatření, která mu umožní zajistit přežití.⁶⁰ Jelikož mě k zodpovězení výzkumných otázek zajímá primárně izraelská elita, bude tato teorie aplikována na nejvyšší představitele Státu Izrael, především se jedná o premiéra Benjamina Netanjahua, za jehož více než dekádu trvající vlády se konflikt s Íránem zřetelně vyostřil, ale také o další významné aktéry, jako například ministra obrany či ředitele Mosadu. Vzhledem k výzkumné otázce se teorie sekuritizace aplikuje na způsoby, kterými současní představitelé Izraele v průběhu poslední dekády vytvářeli a stále vytváří z Íránu životního nepřítele, jehož eliminace je zcela zásadní pro přežití Izraele.

---

⁶⁰ Ibid.

2 Metodologie

Pro účely této práce byla zvolena kvalitativní metoda, konkrétně diskurzivní analýza. Vzhledem k faktu, že řečový akt je klíčovou součástí teorie sekuritizace, pomocí něhož konstruuje danou realitu, je výše uvedená metoda tou nejvhodnější. Je to právě ona, která dokáže zkoumat sociální konstrukci reality a způsoby, kterými je prezentována.⁶¹ Tedy umožňuje analýzu procesu jazykové konstrukce reality. Přínosy diskurzivní analýzy nejsou jen v analýze použitého jazyka a slov, ale také v tom, že cílí na interpretaci zmíněného konstruktivní úlohy jazyka.⁶² Samotný termín diskurz je možné definovat různě. Již citovaný Norman Fairclough ho chápe jako termín, respektive jazykový prvek, který je součástí dané reality, ale také může sloužit jako nástroj pro reprodukci jen jisté její části.⁶³ Holger Stritzel pojem diskurz vnímá jako ucelený komplexní svazek jazykových úkonů, které mají vliv na společenské vztahy.⁶⁴ Diskurz lze také chápat jako formu komunikace, která je výsledkem jednání aktérů v daném sociálním prostředí, ale je zároveň ovlivněna danými sociálními pravidly.⁶⁵ Vzhledem k charakteru této práce a z jakých zdrojů bude čerpat, je záhodno dodat, že hmotné projevy diskurzu se formují ve formě textu.⁶⁶

Diskurzivní analýza může být uplatňována několika způsoby. Například lze využít metodu kategorizačního jazyka definovaného Elizabeth Stokoeovou.⁶⁷ Ta určila šest různorodých nástrojů kategorizace umožňujících vytvořit pro cílové publikum představu dvou naprosto odlišných skupin, z nichž jedna je ta „správná“ a druhá „špatná“. Je to postaveno de facto na principu „my vs. oni“, kdy je cílem řečníka názorově získat publikum pro „správnou“ skupinu. Druhou možným přístupem, který jsem si pro účely této práce vybral, je diskurzivní analýza podle Jamese Paula Geeho. Ta se primárně soustředí na jazyk, který sice sám o sobě konstruuje realitu, současně je však touto okolní realitou sám ovlivňován. Co se týče schopnosti jazyka

---

⁶¹ FAIRCLOUGH, Norman. *Critical Discourse Analysis* [online]. New York: Longman Publishing, 1995 [cit. 2021-11-25]. Dostupné z: <https://www.felsemiotica.com/descargas/Fairclough-Norman-Critical-Discourse-Analysis.-The-Critical-Study-of-Language.pdf>, str. 23

⁶² TITSCHER, Stefan, Michael MEYER, Ruth WODAK a Eva VETTER. *Methods of Text and Discourse Analysis: In Search of Meaning* [online]. SAGE Publications, 2000 [cit. 2020-11-27]. ISBN 9780761964834. Dostupné z: <https://sk-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/books/methods-of-text-and-discourse-analysis>, str. 146

⁶³ BENEŠ, Milan. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2580-2., str. 102

⁶⁴ STRITZEL, Holger. *New security challenges: securitization theory and the localization of threat*. 1. vyd. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2014, s. 41. ISBN 978-1-137-30756-9.

⁶⁵ WODAK, Ruth a Michal KRZYŻANOWSKI. *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008. ISBN 9780230019867., str. 5

⁶⁶ BALZACQ, Thierry. *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. 1. vyd. New York: Routledge, 2011, s. 1. ISBN 978-0-415-55628-6.

⁶⁷ STOKOE, Elizabeth. *Moving forward with membership Categorization analysis: Methods for systematic analysis*. *Discourse Studies* [online]. 2012, 14(3), 277-303 [cit. 2021-11-29]. ISSN 14614456. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1461445612441534>, str. 280-281

konstruovat, rozlišuje Gee sedm základních aspektů, na které je možno v rámci diskurzivní analýzy se soustředit.⁶⁸

1) Zvýznamňování

Tento aspekt klade zvýšený důraz na určité části textu, hlavně pomocí zvoleného jazyka. Konkrétně to znamená soustředit se při analýze na využití jazykové prostředky, na to, co a jak je zvýrazněno.

2) Vztahy

Vztahy, a zejména ty sociální, jsou důležitou součástí dané reality. Je to právě jazyk, který umožňuje vyjádřit, jaké vztahy, kdo s kým má, kterých chce dosáhnout či naopak kterých se chce zbavit.

3) Souvislosti

Neopominutelnou funkcí jazyka je dávat věci do souvislostí, dokázat je logicky pospojovat a vytvářet relevanci mezi nimi. A také naopak, jazyk je možné využít k tomu, aby tyto vazby zpřetrhal.

4) Identity

Při analýze se jazyk využívá i při zjišťování identit, respektive i při jejich vytváření. Analýza pak zjišťuje, jakým způsobem autor tyto identity vytváří a jak v této perspektivě vnímá i sám sebe.

5) Aktivity

Jazyk mimo již uvedeného také slouží jako prostředek vytváření aktivit, jazykem autor sděluje, co dělá či co má v úmyslu udělat či co již dělal. Ovšem jazyk se aktivitami nejenže zabývá a popisuje je, ale také je i vytváří.

6) Znakové systémy a systémy vědění

V diskurzivní analýze má svou úlohu také gramatika a grafické členění, tj. například interpunkční znaménka dokážou naprosto změnit význam textu, nebo podtrhávání důležitých pasáží změni význam dané části. Systémem vědění se pak rozumí

---

⁶⁸ GEE, James Paul. An introduction to discourse analysis theory and method. 2nd ed. New York: Routledge, 2005. ISBN 02-030-0567-8, str. 10-13

rozlišování mezi jednotlivými jazyky, jejich nářečními a místními podobami, rozdílnými variantami apod. Skrze jazyk pak lze jisté tyto prvky upřednostňovat před ostatními.

7) Politiky

V textu se autor prostřednictvím jazyka může vyjadřovat k nejrůznějším odvětvím reality a vyjadřovat na ně svůj názor čili argumentovat, co je podle něj špatně, proč a navrhnout případně řešení apod.

3 Historicko-politický kontext

V současnosti panují mezi Izraelem a Íránem velmi nepřátelské vztahy. Nicméně tomu tak nebylo vždy. V historii vzájemných vztahů jsou období, kdy spolu tajně, někdy dokonce i otevřeně spolupracovali. Bodem zlomu pro oba státy byl rok 1979 a Íránská islámská revoluce, kdy jejich vztahy začaly být otevřeně nepřátelské a jsou takové až do současnosti. Tento stav má více příčin jako například změnu režimu v Iráku nebo íránský jaderný program. Tato kapitola se bude věnovat vzájemným vztahům ve dvou podkapitolách. První bude zaměřena na období od vzniku Izraele v roce 1948 do roku 1979 a druhá na období od roku 1979 do současnosti.

3.1 Izraelsko-íránské vztahy mezi roky 1948–1979

Dne 14. května 1948, den před vypršením Britského mandátu Palestina, byla v Tel Avivu vyhlášena Deklarace nezávislosti, čímž oficiálně vznikl Stát Izrael. Samotné okolnosti vzniku samostatného izraelského státu a následné události, zejména izraelsko-arabský konflikt, by vydaly na samostatnou práci. V této kapitole je však podstatná role Íránu a následný vývoj vzájemných vztahů v následujících 31 letech. Téměř okamžitě po vyhlášení Státu Izrael začalo do nového židovského státu přicházet poměrně mnoho Židů z okolních arabských států, zejména pak z Iráku. Jelikož s Izraelem nesousedí, jedinou možností bylo využít Írán jako přestupní bod.⁶⁹ Pro Izrael byla tato možnost zároveň příležitostí, jak si zajistit alespoň faktické íránské uznání. Tak se také stalo o dva roky později, i díky tomu, že Tel-Aviv za průjezd Židů z Iráku Íránem platil Teheránu nemalé částky.⁷⁰ Dne 6. března 1950 se v Teheránu v tichosti otevřelo izraelské „velvyslanectví“,⁷¹ což de facto znamenalo navázání neoficiálních diplomatických vztahů. Předpokladů pro tento vývoj bylo vícero. Írán sice byl muslimskou zemí, nicméně nebyl součástí arabského světa, což by případně umožňovalo i plné uznání židovského státu, bez toho aniž by to šlo proti zájmům např. Egypta či Sýrie coby předních arabských nepřátel Izraele. Oba státy neměly spolu vzájemnou hranici, což minimalizovalo riziko vypuknutí konfliktu kvůli územním sporům. Ostatně mezi nimi nikdy k žádnému přímému konfliktu nedošlo. Skoro se dá říct, že naopak, v Íránu za šáhova režimu žila poměrně početná židovská menšina, která se těšila jistým výhodám,⁷² byť je samozřejmě třeba

---

⁶⁹ Sobhani, Sohrab. 1989. *The pragmatic entente: Israeli-Iranian relations, 1948-1988*. New York: Praeger, 1989., str. 11

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Kaye, Dalia Dassa, Nader, Alireza a Roshan, Parisa. 2011. *Israel and Iran: A Dangerous Rivalry* JSTOR. [Online] 2011. [Citace: 07. 12 2020.] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd.>, str. 11

⁷² Souresrafil, Behrouz. 1988. *Khomeini and Israel. místo neznámé: England: I Researchers Inc., 1988.*, str. 16

podotknout, že tento stav byl výsledkem dlouhodobého procesu sekularizace a zároveň přibližování se životnímu a politickému stylu západních zemí v 60. a 70. letech.⁷³

Mezi roky 1955 až 1963 byla izraelská zahraniční politika charakteristická svým zvláštním zaměřením na Írán. Praktikovala tzv. politiku periferní aliance, za níž stál David Ben Gurion neboli periferní doktrínu, která v zásadě znamenala snahu o sbližování s nearabskými zeměmi tak, aby se tyto, vůči Izraeli nepřátelské síly, rozdrobily. Tato politika je úzce spjata právě s osobou Ben Guriona, neboť právě ten, po krátké krizi mezi lety 1954-1955, konsolidoval své postavení v izraelské politice a stal se vůdčí postavou izraelské zahraniční politiky, zejména pak vůči Íránu.⁷⁴ Ben Gurion nastolil zcela jiný směr, než jaký budoval ministr zahraniční v jeho vládě a prozatímní premiér Moše Šaret, tj. zdrženlivý postoj a prosazování zahraničně-politických zájmů skrze mezinárodní organizace typu OSN či zprostředkovaně prostřednictvím světových mocností. Ben Gurion prosazoval spíše sbližování se s Francií, která ve stejné době vedla válku v Alžírsku, tudíž byla v ostrém nepřátelství s arabským světem. Naopak se Spojenými státy americkými se postupně názorově rozcházel. Tato politika se dá nazvat jako aktivistický směr.⁷⁵ A právě proto, že se tolik lišila od předchozího, zdrženlivého přístupu Šareta, dokázal Ben Gurion nakonec oslovit Írán k uzavření strategického partnerství.

Významným rokem pro vzájemné vztahy Íránu a Izraele byl rok 1957, kdy byla vytvořena izraelská tzv. obchodní mise v Teheránu, což bylo výsledkem jednání a následné spolupráce SAVAK⁷⁶ a Mosadu⁷⁷, respektive rok 1958, kdy Izrael, Írán a Turecko vytvořily společné zpravodajské partnerství zvané Trident,⁷⁸ jehož cílem bylo čelit pokusům o sjednocení arabských zemí do jednoho společenství. Trident byl základem pro začátek vzájemné úzké spolupráce, zejména ve zpravodajské, ale také i vojenské, oblasti, jež pokračovala i jistou dobu po roce 1979.⁷⁹ Izrael v této době razil ve své zahraniční politice tzv. periferní doktrínu, ve

---

⁷³ Cohen, Ronen A. 2008. Iran, Israel, and Zionism since the Islamic Revolution – From Rational Relations to Threat and Disaster. <https://www.researchgate.net>. [Online] 11 2008. [Citace: 12. 12 2020.] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/325975597_Iran_Israel_and_Zionism_since_the_Islamic_Revolution_-_From_Rational_Relations_to_Threat_and_Disaster., str. 32

⁷⁴ Ibid. 148

⁷⁵ BAR-ZOHAR, Michael. Ben-Gurion: A biography. Delacorte Press, 1977. ISBN 978-0440009870.

⁷⁶ Íránská tajná služba během vlády šáha Pahlavího. Doslovný český překlad zní Národní organizace pro bezpečnost a zpravodajství.

⁷⁷ Sobhani, Sohrab. 1989. The pragmatic entente: Israeli-Iranian relations, 1948-1988. New York: Praeger, 1989., str 28

⁷⁸ Kaye, Dalia Dassa, Nader, Alireza a Roshan, Parisa. 2011. Israel and Iran: A Dangerous Rivalry. JSTOR. [Online] 2011. [Citace: 07. 12 2020.] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd.>, str. 11

⁷⁹ Ibid.

keré v zásadě šlo o rozdrobit nepřátelské síly pomocí navázání vztahů s nearabskými zeměmi v regionu.⁸⁰ V rámci této doktríny byl tudíž Írán ideálním cílovým partnerem. Jak pro Izrael, tak pro Írán bylo toto partnerství výhodné, neboť díky tomu mohli společně čelit irácké hrozbě po změně režimu v roce 1958, kdy oba státy podporovaly jako vojensky tak ekonomicky irácké Kurdy, což odklonilo pozornost nového režimu jak od Izraele, tak od Íránu.

Během 70. let 20. století vztahy Izraele a Íránu ovlivnily tři zásadní události. První událostí byla Alžírská dohoda uzavřená 6. března 1975 mezi Irákem a Íránem. Dohoda totiž znamenala konec podpory Kurdů v Iráku, avšak také jakési symbolické irácké sblížení s Irákem, který umožnil přepravu ropy v Perském zálivu.⁸¹ Izrael takovýto krok nepředpokládal a začal se obávat, že to znamená začátek sblížení se Íránem s okolními arabskými zeměmi. O rok později vypukla Íránská islámská revoluce, která znamenala zcela zásadní zlom, de facto s ní skončilo 30 let budované strategické regionální partnerství. Jako symbolickou tečku za ním ajatolláh Chomejní předal izraelskou misi v Teheránu do rukou Palestinců.⁸² Jedním z důsledků Alžírské dohody bylo, že izraelská vláda už nebyla schopna pomoci iráckým povstalcům sama, protože Izrael k tomu potřeboval spolupráci Íránu.⁸³ Na druhou stranu ani přes tento zvrát obě země nepřerušily styky úplně, ale udržovaly je tajně. Zájem na jejich udržení měl jak Írán, například kvůli zbrojním dodávkám, zejména v souvislosti s Irácko-iránskou válkou, tak Izrael, a to kvůli zbývajícím Židům, kteří v Íránu ještě zbyli. Například v roce 1984, tedy pět let po iránském převratu, byla celková hodnota izraelských vojenských dodávek do Íránu přes 500 milionů dolarů. Je záhodno podotknout, že tyto transakce byly schváleny samotným Chomejním.⁸⁴ Ten také sice přislíbil, že se iránská Židé nemusí obávat represí, nicméně v okamžiku, kdy byl zavražděn (neformální) předseda iránské židovské komunity, byli ostatní donuceni z Íránu odejít.⁸⁵ Obecně vzato byl prodej zbraní Teheránu pro Tel Aviv výhodný v několika hlediscích. Zaprvé, poskytoval nemalou finanční vzpruhu izraelské ekonomice, neboť jenom v letech 1979-1982 příjem z těch kontraktů byl 150 milionů (tehdejších) dolarů. Zadruhé, byl to způsob, jak přimět Írán k tomu, aby dovolil odejít iránským židům, jejichž množství se v té době

---

⁸⁰ Sobhani, Sohrab. 1989. *The pragmatic entente: Israeli-Iranian relations, 1948-1988*. New York: Praeger, 1989., str. 34

⁸¹ Sobhani, Sohrab. 1989. *The pragmatic entente: Israeli-Iranian relations, 1948-1988*. New York: Praeger, 1989., str. 107

⁸² *Ibid.*, str. 135-136

⁸³ SHAOULIAN-SOPHER, Efrat. *Israeli Foreign Policy Towards Iran 1948-1979: Beyond The Realist Account*. Londýn, 2017. Disertační práce. The London School of Economics and Political Science. str.273

⁸⁴ SOURESRAFIL, Behrouz. 1988. *Khomeini and Israel. místo neznámé*: England: I Researchers Inc., 1988., str. 66

⁸⁵ Sobhani, Sohrab. 1989. *The pragmatic entente: Israeli-Iranian relations, 1948-1988*. New York: Praeger, 1989., str. 144

odhadovalo přibližně na 55 tisíc. Zatřetí, umožňoval nechat mezi oběma státy jistý druh spojení, i když neoficiální, což zanechávalo Izraeli jistou naději, že pokud se v budoucnu nastolí umírněnější režim v Íránu, ponechá mu to jisté možnosti, jak navázat oficiální styky.⁸⁶ Druhou událostí byl projekt Flower v roce 1977. Tento projekt se týkal společného vývoje raketových systémů, jehož cílem bylo posílení schopnosti Íránu budovat vlastní raketový program a v konečném důsledku vytvoření společného raketového obranného systému. Projekt jako takový, v hodnotě přes 1 miliardu dolarů⁸⁷, byl součástí širšího rámce, v jehož rámci fungoval princip „ropa za zbraně“, což znamenalo, že Írán dodával Izraeli ropu výměnou za zbraňové dodávky. Navíc mu za to zaplatil zhruba 300 milionů dolarů v hotovosti, což mj. Izraeli umožnilo následné financování několika výzkumných projektů.⁸⁸ Třetí událostí bylo vyjednávání a konečná mírová dohoda mezi Izraelem a první arabskou zemí, Egyptem. To vše dalo základ pro postavení Izraele v regionu, od kterého se také odvíjely i vztahy s Íránem.

3.2 Izraelsko-iránské vztahy mezi roky 1979–současnost

V souladu s revolučním dogmatem a přísným výkladem a aplikací šíitského islámu se Írán začal sbližovat se svými arabskými sousedy a začal rétoricky vystupovat proti Izraeli. Základem tohoto postoje se stalo kategorické odmítnutí izraelského práva na existenci, který byl již před islámskou revolucí ajatolláhem Chomejním opakovaně otevřeně zdůrazňován.⁸⁹ Tato ideologická dimenze byla v podstatě jedinou náplní „protiizraelské politiky“ Teheránu. V tomto směru byla evidentní snaha vtisknout arabsko-izraelskému konfliktu náboženský rozměr. Írán tento konflikt prezentoval jako boj mezi spravedlností a falší, ve kterém není možné dosáhnout kompromisu, a proto je povinností každého muslima se do tohoto boje zapojit. Rétorika Íránu byla otevřeně nepřátelská, sionismus považoval za rasistickou ideologii, ba dokonce stejnou, jaká existovala ve starověku⁹⁰, a reakci Izraele na první intifádu označil za důkaz pokračování této rasistické politiky. Na druhou stranu, stojí za zmínku, že Írán i přes tuto „oficiální“ rétoriku choval vcelku pragmaticky v reálných politických krocích, kdy ideologické nepřátelství nezabránilo pokračovat ve vzájemných tajných stycích a obchodování ropy výměnou za dodávku zbraní. Ukázkou tohoto přístupu byla kauza Írán-Contra, kdy v roce 1986

---

⁸⁶ Ibid., str. 147-148

⁸⁷ SHAOULIAN-SOPHER, Efrat. *Israeli Foreign Policy Towards Iran 1948-1979: Beyond The Realist Account*. Londýn, 2017. Disertační práce. The London School of Economics and Political Science. str.273

⁸⁸ Kaye, Dalia Dassa, Nader, Alireza a Roshan, Parisa. 2011. Israel and Iran: A Dangerous Rivalry. JSTOR. [Online] 2011. [Citace: 07. 12 2020.] <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd>, str. 13

⁸⁹ Viz David Menashri (2006) Iran, Israel and the Middle East Conflict Israel Affairs, 12:1, 122, DOI: 10.1080/13537120500381901

⁹⁰ Ibid. 110

vyšla najevo skutečnost, že Reaganova administrativa prodávala prostřednictvím Izraele zbraně do Íránu, a to i přes uvalené zbrojní embargo na Írán.

Éra Chátamího se vyznačovala jistou ambivalencí. Na jednu stranu Chátamí se dá charakterizovat jako jeden z nejmírnějších představitelů Íránu od roku 1979 co se jeho přístupu vůči arabským sousedům a mírového procesu izraelsko-arabského konfliktu týče. Také byla patrná snaha o normalizaci vztahů se Západem, například Írán patřil mezi země, které odsoudily teroristické útoky z 11. září 2001. Již výše byl zmíněn i vcelku mírný přístup k židovské menšině v Íránu. Dokonce došlo i k tomu, že Írán na jaře roku 2003 navrhl Spojeným státům americkým možnost uzavření mírové dohody s Izraelem výměnou za konec nepřátelského přístupu vůči Íránu. V návrhu byla obsažena i tematika jaderného programu. Teherán byl nakloněný možnosti velmi přísného dohledu Mezinárodní agentury pro atomovou energii, pokud by mu byla plně zpřístupněná jaderná technologie pro mírové využití a pokud by byly staženy všechny na něj uvalené sankce. Nicméně Bushova administrativa tento návrh jednomyslně zamítla.⁹¹

Naprostou opačnou situaci znamenalo období vlády Mahmúda Ahmadínežáda, který zastával tvrdou konzervativní linii vůči Izraeli. Ali Ansara ho popsal jako lídra, který neprosazuje pragmatickou politiku, ale který jedná pouze s cílem získat pozornost mezinárodního společenství bez ohledu na následky, které s sebou tento přístup přinese.⁹² Ahmadínežád například popíral holokaust,⁹³ nebo se vymezoval vůči Izraeli a sionismu do té míry, že prohlásil: „*Jak řekl imám, Izrael musí být vymazán z mapy.*“⁹⁴ Kombinace extrémně nepřátelské rétoriky a popírání holocaustu ze strany Teheránu a zároveň ozbrojený konflikt Tel Avivu s již zmíněnými, Íránem podporovanými organizacemi k přehodnocení izraelského strategického myšlení. Místo prosazování mírového procesu s Palestinci coby prostředku vedoucímu k omezení íránského vlivu v regionu dospěli izraelští představitelé k názoru, že vhodnějším přístupem bude přesný opak, tedy že pokud se podaří do značné míry eliminovat

---

⁹¹ Viz <http://www.ipsnews.net/2006/05/politics-iran-proposal-to-us-offered-peace-with-israel/>

⁹² ABEDIN, Roshni Elizabeth. 2010. Georgetown University. Iranian-Israeli relations: from covert relations to open hostility. [Online] 13. 07 2010. [Citace: 11. 12 2020.] Dostupné z: <https://repository.library.georgetown.edu/bitstream/handle/10822/553272/abedinroshni.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, str. 76

⁹³ HAFEZI, Parisa a SEDARAT, Firouz. 2009. Ahmadinejad says Holocaust a lie, Israel has no future [Reuters] Teherán: Reuters, 2009.

⁹⁴ FATHI, Nazila. 2005. Wipe Israel 'off the map' Iranian says. [New York Times] Teherán: New York Times, 2005.

rostoucí vliv Íránu, zvýší to šance na vyřešení izraelsko-arabského konfliktu.⁹⁵ De facto se tak Izrael navrátil k dříve aplikované doktríně periferie, tentokrát však mířila na spolupráci s arabskými sousedními zeměmi.⁹⁶ V praxi to znamenalo snahu uvalit Írán do dlouhodobé izolace a tím jeho rostoucí vliv v regionu omezit. Tento přístup Izrael aplikoval i přesto, že mírový proces s Palestinci, potažmo i ostatními arabskými státy nezaznamenal významnější progres. Motivací pro toto jednání bylo jednak zabránění potenciálnímu zlepšení vztahů mezi Íránem a Spojenými státy americkými, které by bylo v přímém rozporu s izraelskými zájmy, ale zejména pak íránská podpora šíitských militantních skupin, zejména Hamásu a Hizballáhu.

Současné vztahy mezi Izraelem a Íránem jsou zcela jednoznačně determinovány íránským jaderným programem, potažmo jadernou dohodou z roku 2015. Pro Izrael, který se dlouhodobě vymezuje vůči jadernému programu Íránu a prezentuje ji jako nejen jako bezpečnostní riziko pro stabilitu Blízkého východu, ale také jako existenční hrozbu pro Izrael, představuje největší bezpečnostní výzvu. Pozice Tel Avivu vůči společnému komplexnímu akčnímu plánu neboli jaderné dohodě, byla od samého počátku vyjednávání značně skeptická. Izraelský premiér Netanjahu tuto skepsi vyjadřoval jak při setkáních se světovými vůdci, zejména s americkým prezidentem, tak na půdě Valného shromáždění OSN. Ve svých projevech vyjadřoval značný nesouhlas se zvolenou vyjednávací taktikou a jadernou dohodou jako takovou.⁹⁷

Hlavním zdrojem obav Izraele je destabilizační chování Íránu v regionu prostřednictvím jím podporovaných organizací, zejména Hamásu a Hizballáhu, který je označován za „přední operační zbraň Íránu proti Izraeli“.⁹⁸ Samotný Netanjahu v dopise generálnímu tajemníkovi OSN Pan KI-Moonovi v roce 2012 oficiálně obvinil Írán z podpory teroristických organizací proti izraelským zájmům.⁹⁹ Pokud by k tomuto faktoru přibýlo ještě získání jaderných zbraní, značně by vzrostla hrozba, že Írán tyto zbraně přímo poskytne výše zmíněným organizacím,

---

⁹⁵ KAYE, Dalia Dassa, NADER, Alireza a ROSHAN, Parisa. 2011. Israel and Iran: A Dangerous Rivalry JSTOR. [Online] 2011. [Citace: 07. 12 2020.] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd.>, str. 17

⁹⁶ PARSI, Trita. 2007. Iran And Israel: The Avoidable War. Middle East Policy Council. [Online] 01. 09 2007. [Citace: 10. 12 2020.] Dostupné z: <https://mepc.org/journal/iran-and-israel-avoidable-war>.

⁹⁷ RAJIV, S. S. C. (2016) 'Deep Disquiet: Israel and the Iran Nuclear Deal', Contemporary Review of the Middle East, 3(1), pp. 41–42. doi: 10.1177/2347798916632324.

⁹⁸ S., Samuel a Rajiv C. Deep Disquiet: Israel and the Iran Nuclear Deal [online]. 2016, str. 48 [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: doi:10.1177/2347798916632324

⁹⁹ Ministry of Foreign Affairs, Israel (MFA). (2012a, August 10). PM Netanyahu speaks with UN Secretary General Ban Ki-Moon on Iran. [cit. 2020-12-14].

Dostupné z: https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/iran/pages/pm_netanyahu_to_un_sg_ban_ki-moon_iran_10-aug-2012.aspx

což je pro Izrael naprosto nepřijatelné a znamenalo by to opravdu vážné nebezpečí nejen pro židovský stát, ale pro celý region.¹⁰⁰

Převažující strategií mezinárodního společenství byly tzv. rozhovory P5+1¹⁰¹, které byly „dual-track“ přístupem, který sledovaly EU a USA s cílem dosáhnout takového tlaku, který by Írán donutil ke konstruktivnímu jednání a řešení jeho jaderného programu.¹⁰² Nicméně tyto cíle se dlouho nedařilo naplnit a rozhovory nebyly příliš konstruktivní. Írán příliš nezměnil své chování, a v podstatě se jednalo o protipól k Izraelem formulovanému postoji, tedy že jakákoli angažovanost ohledně íránského jaderného programu by měla být „objektivní, dobře definovaná a časově krátká“.¹⁰³ Írán ovšem tlaku neustupoval, ba spíše naopak, jeho vzdor sílil, požadavky MAAE¹⁰⁴ de facto ignoroval, čímž jen opět rostla nejistota a obavy Izraele o svoji bezpečnost. Přestože americký prezident Barack Obama preferoval politiku dialogu s Íránem a jedním z jeho hlavních cílů zahraniční politiky bylo uzavření dohody o jaderném programu, Izrael zůstával, z již zmíněných důvodů, nadále skeptický.¹⁰⁵ Zejména se obával dvou věcí. Zaprvé, z rostoucích jaderných kapacit Íránu a obohacování plutonia, ze kterých vznikalo podezření, že se pokouší získat jaderné zbraně. A zadruhé se obával také rostoucích snah Teheránu šířit svůj vliv v regionu, především v Sýrii v blízkosti hranic s Izraelem. I proto v roce 2015 došlo k preventivnímu leteckému údaru v syrské Quneitře, při kterém zahynulo 12 příslušníků Hizballáhu a íránských revolučních gard.¹⁰⁶ Tel Aviv sice vnímá syrské opoziční ozbrojené skupiny jako své nepřátele, například frontu an-Nustra a další, nicméně za daleko závažnější hrozbu považuje Hizballáh, respektive Írán. I proto proti těmto frakcím v rámci syrské občanské války příliš nezasahoval.¹⁰⁷

---

¹⁰⁰ Prime Minister's Office, Israel (PMO). (2009, May 18). Meeting between PM Netanyahu and US President Barack Obama. [cit. 2020-12-10] dostupné z: Meeting between PM Netanyahu and US President Barack Obama

¹⁰¹ 5 permanentních členů Rady bezpečnosti OSN plus Německo.

¹⁰² US Department of State. (2011, June 23). Joint statement on Iran sanctions. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2011/06/166814.htm>

¹⁰³ Ministry of Foreign Affairs, Israel (MFA). (2009, July). Iran: Statement by Israeli leaders. [cit. 2020-12-14].

Dostupné z: http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Iran/Pages/Iran-Statements_by_Israeli_leaders-July_2009.aspx

¹⁰⁴ Mezinárodní agentura pro atomovou energii

¹⁰⁵ Rajiv, S. S. C. (2016) 'Deep Disquiet: Israel and the Iran Nuclear Deal', Contemporary Review of the Middle East, 3(1), str.. 48. doi: 10.1177/2347798916632324

¹⁰⁶ JERUSALEM POST. Report: Israel treating al-Qaida fighters wounded in Syria civil war [online]. March 13, 2015 [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/middle-east/report-israel-treating-al-qaida-fighters-wounded-in-syria-civil-war-393862>

¹⁰⁷ SPYER, Jonathan. Israel's Secret War Against Iran Is Widening [online]. 7 September 2018 [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2018/09/07/israels-secret-war-against-iran-is-widening/>

S nástupem Donalda Trumpa, který se obklopoval lidmi proizraelsky orientovanými, do úřadu prezidenta, měl Izrael poměrně hodně příležitostí k vyostření svého postoje vůči Íránu, zejména lze zmínit tlak na Trumpa, aby Spojené státy odstoupily od jaderné dohody uzavřené ještě za Obamovy administrativy v roce 2015. Do jisté míry to Izraeli usnadňoval samotný Donald Trump, podle kterého Írán dohody zneužil k rozšíření svého vlivu v regionu. V září 2018 došlo k naplnění izraelského cíle, tedy k odstoupení Spojených států amerických od jaderné dohody s Íránem, v důsledku čehož byly na Teherán opětovně uvaleny sankce. V podstatě se jednalo o čistě jednostranné rozhodnutí Donalda Trumpa, které však může mít negativní dopady v tom smyslu, že Írán získá opětovnou motivaci pro další rozvoj svého nukleárního programu. V lednu 2020, po zabití iránského velitele speciálních jednotek Quds Revolučních gard Kásima Solejmáního, Írán oznámil, že oficiálně přestává plnit podmínky dané jadernou dohodou v roce 2015¹⁰⁸, což pravděpodobně opět povede k dalšímu vyostření izraelsko-iránských vztahů.

3.3 Íránský jaderný program

Írán svůj jaderný program zahájil v 50. letech v rámci programu Atomy pro mír ve spolupráci se Spojenými státy. V roce 1957 podepsal šáh s USA dohodu o civilní jaderné spolupráci. S americkou pomocí začal Írán budovat jaderné laboratoře a v roce 1967 otevřel Teheránské centrum jaderného výzkumu. Jsou to ovšem právě USA, které již od přibližně poloviny 70. let otevřeně vyjadřují své obavy z možnosti, že by Teherán mohl jaderný program zneužít k vývoji jaderných zbraní. Spojené státy svoji podporu programu ukončily v roce 1979 v reakci na Islámskou revoluci, v důsledku čehož Írán dočasně pozastavil jaderný program. Opětovně, zároveň však tajně, ho zprovoznil v polovině 80. let, kdy Teherán, poučen z irácko-iránské války, chtěl do budoucna zabránit použití chemických zbraní proti němu tak, jak to v této válce praktikovaly irácké jednotky. Proto byl tento program cíleně veden jako zbrojní program s jasným cílem, tedy snahou získat jadernou zbraň.¹⁰⁹

Podle Shahrana Chubina, jedné z nejvýznamnějších světových autorit v oblasti iránského jaderného programu, byla motivace Íránu zřejmá: „*Zdá se, že Írán chtěl zahájit tajný program z několika důvodů, od zkušeností z iránsko-irácké války až po skutečnost, že pět z devíti světových jaderných mocností se nachází v jeho blízkosti nebo na jeho hranicích. Zdá se také,*

---

¹⁰⁸ Viz <https://www.businessinsider.com/iran-fully-withdrawing-2015-nuclear-deal-amid-tensions-with-us-2020-1>

¹⁰⁹ MALUS, Katherine. From “Atoms for Peace” to “JCPOA”: History of Iranian Nuclear Development. *The K1 Project, Center for Nuclear Studies* [online]. 2018 [cit. 2021-6-27]. Dostupné z: <https://k1project.columbia.edu/content/atoms-peace-jcpoa-history-iranian-nuclear-development>

že v té době přijal strategii jaderného zajištění – neboli zachování možnosti zbrojního programu, přičemž se snažil zůstat v rámci jaderné smlouvy. [...] Jaderný zbrojní program Íránu byl součástí širšího pokusu o větší soběstačnost v oblasti zbraní a technologií v 80. letech 20. století. Teherán, který byl stále více izolován, se snažil získat zbraně pro boj s Irákem, který používal chemické zbraně a měl jaderný zbrojní program.“

Také Mezinárodní agentura pro atomovou energii, dospěla ke stejnému hodnocení íránského jaderného programu, kdy „*Írán prováděl následující činnosti, které souvisejí s vývojem jaderné výbušniny. [...] Ziskávání informací a dokumentace o vývoji jaderných zbraní z tajné sítě. Práce na vývoji vlastní konstrukce jaderné zbraně, včetně testování komponentů.*“ Svá tvrzení opírala také o vyjádření Fatemeha Haghighatjooa, íránského reformního politika žijícího v USA, který v letech 2000-2004 působil v íránském parlamentu, podle jehož názoru a zkušeností z íránské politiky vývoj jaderných zbraní podporovali všichni, nejvíce však výrazní představitelé tzv. tvrdé linie.

Oficiálně jaderný program spadal pod Íránskou organizaci pro atomovou energii, jejíž skutečný účel byl však poskytnout krytí vývoji jaderných zbraní, který měly pod plnou kontrolou Íránské revoluční gardy.¹¹⁰

Dne 30. dubna 2018 izraelský premiér Benjamin Netanjahu ve svém projevu oznámil nález a odvoz značně velkého množství dokumentů z íránského archivu, který Teherán vytvořil v souvislosti s jaderným programem. Podle izraelských odhadů přes 50 000 stran tajných, a pečlivě uspořádaných, dokumentů týkajících se íránského jaderného programu a stejné množství CD nosičů. Nalezené dokumenty pokrývají období 1999 až 2003, tedy jedno z nejintenzivnějších období v rámci jaderného programu, než Írán oficiálně vydal "příkaz k jeho zastavení", přestože, jak později vyšlo najevo, ne tak úplně.¹¹¹

I přes fakt, že většina z archivovaných dokumentů končí přibližně v polovině roku 2000 a neprokazují, jaké aktivity vyvíjel a strategické přístupy plánoval Írán v období po roce 2000,

---

¹¹⁰ KAZEMZADEH, Masoud. Foreign policy decision making in Iran and the nuclear program. *Comparative Strategy* [online]. 2017, 29. srpna 2017, 2017(36) [cit. 2021-6-24]. Dostupné z: doi:10.1080/01495933.2017.1338478

¹¹¹ ARNOLD, Aaron, Matthew BUNN, Caitlin CHASE, Steven E. MILLER, Rolf MOWATT-LARSEN a William H. TOBEY. The Iran nuclear archive: impressions and implications. *Intelligence and National Security* [online]. 2017, 11. ledna 2021, 2021(36) [cit. 2021-6-25]. Dostupné z: doi:10.1080/02684527.2021.1857086

naznačuje, že zodpovědní představitelé jaderného programu se klonili spíše k jeho pokračování, ať už z civilních důvodů nebo skrytých, navzdory oficiálnímu iránskému postoji, tedy jeho zastavení. Podle izraelských operativců, kteří tyto materiály získali, i přes skutečnost, že nepokrývají období po roce 2000, tak počátek jejich systematického shromažďování a rozřídování se přesně shoduje s obdobím, kdy finalizovala jednání o jaderné dohodě, tedy v letech 2015, potažmo 2016. Podle zdrojů z jejich řad dokonce měl archiv poměrně mobilní podobu, tedy naložený v přepravních kontejnerech a připravený k okamžitému přemístění v případě potřeby. Tento fakt může naznačovat snahu iránských představitelů o zachování jakýchsi zadních vrátek a možnosti návratu k rozvoji jaderného programu v případě, že jednání o jaderné dohodě zkrachují či se dohoda samotná časem ukáže jako zásadně nevýhodná pro Írán.

Z výše zmíněných dokumentů, pokud je možné je považovat za autentické, vyplývají dva zásadní závěry. Zaprvé, zaměření iránského jaderného programu neboli projektu AMAD, je zcela jednoznačné, tedy na vývoj a výrobu jaderných zbraní. Některé z dokumentů prokazují, že byl schválen jednoznačný plán, který měl i doložitelnou finanční podporu z rozpočtu v takové výši, že by stačila na výrobu 5 jaderných zbraní a provedení následných podzemních jaderných testů. Další pak jmenují konkrétní iránské představitele, kteří měli tento program pod kontrolou, respektive byli zodpovědní za jeho schválení, neboť byli členy schvalovacího výboru. Konkrétně se jednalo o tehdejšího tajemníka Nejvyšší rady národní bezpečnosti a současného prezidenta Hasana Rúháního, tehdejšího prezidenta Mohammada Chátamího a ministra obrany Alí Šamcháního, jenž v současnosti vykonává funkci již zmíněného tajemníka Rady bezpečnosti. Tato trojice sehrála v jaderném zbrojním programu významnou úlohu, nicméně pravidelně informován a pokročil byl údajně i nejvyšší vůdce Íránu ajatolláh Alí Chameneí. Mimo nejvyšší politické vedení však do celého projektu bylo zapojené také poměrně široké spektrum důležitých iránských institucí a podniků – od ministerstva obrany, přes Íránské revoluční gardy po Íránskou organizaci pro atomovou energii.

Po Netanjahuově odhalení těchto materiálů a skutečnosti, že Izrael o tom velmi detailně ví, přišla samozřejmě striktně odmítavá reakce Teheránu, který popřel, že by takový archiv a materiály v něm uskladněné kdy existovaly. Je nutné zdůraznit, že v rovině důkazů zůstalo pouze u toho, co Netanjahu přednesl ve svém projevu, žádné další hmotné či jiné důkazy předloženy nebyly. Ovšem problematice iránského jaderného programu se nevěnoval pouze Izrael a jeho bezpečnostní složky, ale také Mezinárodní agentura pro atomovou energii. Její

inspektoři dokonce navštívili v roce 2019 i jiný sklad s údajně archivním materiálem, ovšem až poté, co byl z většiny již vyprázdněný. Mimo to věnovala agentura ve spolupráci s tajnými službami několika členských států této problematice dlouholetý výzkum. Na podzim 2011 zveřejnila výsledky těchto snah, přičemž z jejich závěrů vyplývalo, že nejméně do roku 2003 byl v Íránu plně rozvinutý jaderný program, jehož primárním zaměřením bylo vyvinutí jaderných zbraní. Tyto závěry vydala Mezinárodní agentura pro atomovou energii znovu v roce 2015, kdy došlo k podpisu jaderné dohody, v nichž opětovně zdůrazňuje, že Írán „rozsáhle“ a „koordinovaně“ usiluje o získání jaderných zbraní. Podle aktualizovaných závěrů Írán zcela jednoznačně vyvíjel cílené a systematické úsilí k získání jaderných zbraní, nicméně toto úsilí nepokročilo dále než ke studiím proveditelnosti. Nicméně podle dokumentů, které získali a později prezentovali Izraelci, je takový závěr chybný, neboť podle nich již v roce 2003 íránské úsilí v podstatě slavilo úspěch, tedy v tom smyslu, že teoreticky byl jaderný výzkum ukončen a chystal se přechod k samotnému výrobnímu procesu, přestože ve skutečnosti na tento krok nebyla íránská jaderná infrastruktura téměř vůbec připravena.

Izraelské odhalení íránských přísně utajovaných dokumentů mělo dva zásadní dopady na vnímání íránského jaderného programu. Zaprvé do značné míry upřesnilo do té doby spíše odhady a spekulace o tom, k čemu přesně program slouží a jak vypadá. To lze ilustrovat na příkladu Parčínu, o kterém skutečně panovaly pouhé spekulace, a odhalené dokumenty potvrdily existenci poměrně velkého zařízení určené k experimentům přímo souvisejících se zbrojním zaměřením jaderného programu. Dokumenty z archivu obsahují velmi podrobné informace o tomto místě, čímž dále přibližují zamýšlený cíl, tedy vývoj jaderných zbraní. Zadruhé však archivní zdroje potvrdily obavy Izraele a dalších zemí, tedy že jaderný program byl opravdu poměrně dost pokročilý, více, než bylo do té doby známo či se alespoň spekulovalo. Je nutné dodat, že analytické výstupy hodnotící dokumenty jsou čistě z izraelské strany, neboť k nim nikdo jiný neměl přístup. Nicméně i přes tuto skutečnost se z nich dají vyvodit vcelku jasné závěry. Například z nich vyplývá fakt, že se Íránu podařilo navázat spolupráci v této oblasti se zahraničními aktéry a získal několik návrhů jaderných zbraní. Tyto návrhy posléze upravil a vyvinul v podstatě svůj vlastní základ použitelný pro pozdější potenciální výrobu. Dokumenty potvrzují i několik dalších významných skutečností, ať už to, že Íránu pomáhalo několik zahraničních odborníků, nebo to, že jadernou infrastrukturu dokázal vybudovat na poměrně vyspělé úrovni.

Výše uvedené potvrzuje do té doby pouhé odhady či hypotézy. Po dlouhou dobu se pouze předpokládalo, že Írán je v takové pozici, že sice svůj jaderný program (po)zastavil, nicméně v každém okamžiku se může rozhodnou jej obnovit. Získané archivní materiály toto nejenže potvrzují, ale také z nich vyplývá, že iránská pozice v této záležitosti je mnohem silnější, než se předpokládalo. Pro tento závěr mluví několik faktorů. Od vybudované pokročilé infrastruktury přes pokračující aktivity v některých oblastech, ačkoli program obecně byl v roce 2003 zastaven, až po zdařilé utajení umístění zařízení důležité pro jaderné vyzbrojování. Ve spojení s tím, že velké procento pracovníků podílejících se na tomto programu má dlouholeté zkušenosti, neboť i přes oficiální zastavení většina z nich, uvádí se až 70 %, pokračovala ve vývoji jaderných zbraní. Všechno tohle staví Írán do takové pozice, že svůj zbrojní jaderný program může v jakémkoli okamžiku plně obnovit, aniž by byl minimálně v prvotní fázi odhalen. Ve spojení se skutečností, že schopnost Íránu vyrábět štěpný materiál je větší, než byly dosavadní odhady, to představuje výzvu jak pro Mezinárodní agenturu pro atomovou energii, tak pro mezinárodní společenství, a zejména také pro Izrael.¹¹²

3.4 Benjamin Netanjahu

Benjamin Netanjahu se poprvé stal premiérem již v polovině 90. let, kdy vyhrál první volby, které byly v souladu s novým volebním zákonem.¹¹³ První Netanjahuova vláda se vyznačovala zejména poměrně závažnými skandály, zmínit lze například záležitost ohledně hasmonejovského tunelu v Izraeli, kdy Netanjahu nařídil v něm prorazit otvor na Via Doloresa, aby usnadnil návštěvníkům průchod. Pro Araby se však jednalo pro citlivou záležitost, neboť byli přesvědčeni, že vede skrze oblast Chrámové hory, pro ně posvátného místa, ačkoli tomu tak ve skutečnosti nebylo. Následkem tohoto rozhodnutí byly poměrně intenzivní nepokoje, 15 mrtvých izraelských vojáků a více než 100 mrtvých Palestinců během jednoho jediného dne.¹¹⁴ Daleko závažnější kauzou však byla takzvaná „Bibi-Gate“, která je často považována za největší aféru v celých dějinách Izraele. Týkala se Roniho Bar-Ona, který byl za eminentního zájmu Netanjahua ve zrychleném řízení jmenován generálním prokurátorem¹¹⁵ Podle izraelských expertů na právo však Bar-On nesplňoval podmínky, aby mohl být do tohoto úřadu jmenován, podle izraelských médií šlo dokonce podvod řízený z těch nejvyšších politických

---

¹¹² ARNOLD, Aaron, Matthew BUNN, Caitlin CHASE, Steven E. MILLER, Rolf MOWATT-LARSEN a William H. TOBEY. The Iran nuclear archive: impressions and implications. *Intelligence and National Security* [online]. 2017, 11. ledna 2021, 2021(36) [cit. 2021-6-25]. Dostupné z: doi:10.1080/02684527.2021.1857086

¹¹³ Čejka, M. *Dějiny moderního Izraele*. Str. 249.

¹¹⁴ KRUPP, Michael. *Dějiny státu Izrael: od založení do dneška (1948-2013)*. Praha: Vyšehrad, 2013. *Moderní dějiny* (Vyšehrad). ISBN 978-80-7429-295-8., str. 156

¹¹⁵ Ibid.

míst, včetně Benjamina Netanjahua a či Arie Dérim, předsedy ultraortodoxní náboženské strany Šas. Konkrétně dle zjištění izraelské televize udržoval Déri, který byl v té době obviněný z několika trestných činů, včetně korupce, s Bar-Onem poměrně blízké vztahy a byl to právě on, kdo mu post prokurátora nabídl výměnou za zbavení obvinění proti němu.¹¹⁶ Netanjahuova role v této aféře pak spočívala v tom, že výměnou za tuto funkci mu Déri poskytne politické hlasy při schvalování Hebronského protokolu.¹¹⁷ Ačkoliv obvinění vůči němu nakonec nebylo vzneseno, představovala tato kauza značné problémy na domácí politické scéně.¹¹⁸

Co se týče oblasti zahraniční politiky, hlavní náplň tvořil mírový proces mezi Izraelci a Palestinci, respektive naplnění Přechodné mírové dohody Oslo II¹¹⁹, tedy předání svatých míst na Západním břehu Jordánu do rukou palestinské samosprávy. Ačkoli dohoda byla podepsána ještě za vlády Strany práce, což znamená, že i naplněna měla být ve funkčním období premiéra Jicchaka Rabina, respektive Šimona Perese, nicméně k jejímu naplnění do voleb v roce 1996 nedošlo. I proto byl Netanjahu okolnostmi i prezidentem Weizmanem de facto přinucen setkat se 4. září 1996 v rámci mírových rozhovorů s Jásirem Arafatem. Přestože posléze Netanjahu vyjádřil úmysl pokračovat ve výstavbě židovských osad na Západním břehu Jordánu, v důsledku čehož Palestinci rozhovory přerušili, došlo v lednu 1997 k podpisu dohody o stažení Izraelců z Hebronu.¹²⁰ V této situaci byly dva faktory ovlivňující Netanjahuovu zahraniční politiku vůči Palestincům. V první řadě to byli samotní Palestinci, kteří byli značně zklamaní z průběhu naplňování mírových dohod a pomalého stahování izraelských jednotek z území Západního břehu. Na druhou stranu to ovšem byli i vlastní členové vládní koalice, kdy pravicový blok Gešer opustil vládu. Právě to, společně s problémy se schválením státního rozpočtu na příští rok, donutilo Netanjahua raději vypsát předčasné volby, než aby čelil vyslovení nedůvěry.¹²¹

---

¹¹⁶ Čejka, M. Izrael a Palestina. Minulost současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu. Str. 204.

¹¹⁷ Hebronský protokol je dohoda, součást izraelsko-palestinského mírového procesu, podepsaná 17. ledna 1997 mezi Izraelem a Organizací pro osvobození Palestiny. Dohoda pokrývala rozdělení města Hebron mezi palestinské Arabů a židovské osadníky (Čejka, 2011, str. 253). A dále také POSPÍŠILOVÁ, Miriam. *Izraelská politika za vlády Benjamina Netanjahua*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Zbyněk Tarant, Ph. D., str. 21.

¹¹⁸ POSPÍŠILOVÁ, Miriam. *Izraelská politika za vlády Benjamina Netanjahua*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Zbyněk Tarant, Ph. D., str. 22

¹¹⁹ Tzv. Oslo II Accord, oficiálně Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip

¹²⁰ KRUPP, Michael. *Dějiny státu Izrael: od založení do dneška (1948-2013)*. Praha: Vyšehrad, 2013. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 978-80-7429-295-8., str. 157

¹²¹ Ibid., str. 158

Podruhé se Netanjahu stal premiérem v roce 2009, kdy i přes vítězství nebyla strana Kiduma schopna sestavit vládu, a proto byl jejím sestavením pověřen právě Netanjahu. Ten dokázal sestavit poměrně širokou koalici, jejíž součástí byla, kromě malých pravicových a také ortodoxních stran, i Strana práce. Co se zahraniční politiky týče, značnou část pozornosti vlády Netanjahua stále poutal mírový proces, který byl v důsledku události v prvním desetiletí 21. století, zmínit lze druhou intifádu, druhou libanonskou válku, operaci Lité olovo či osadnickou politiku Izraele, de facto zmrazen, byť Netanjahu byl přístupný určitým ústupkům, jako bylo pozastavení výstavby osad.¹²²

Zároveň se ve zvýšené míře věnoval Íránu a údajné zásadní, ba i existenční hrozbě, kterou pro Izrael představuje. Tomuto tématu se věnoval i dříve, například v rozhovoru pro americkou televizní stanici CNN v roce 2007 přirovnal íránský režim k nacistickému Německu v roce 1938¹²³, nicméně tuto svou rétoriku o poznání zintenzivnil až po svém nástupu do premiérské funkce. Přibližně měsíc před jmenováním označil Írán za tu největší hrozbu pro Izrael, jaká kdy existovala. Řekl: „*Írán usiluje o získání jaderné zbraně a představuje nejvážnější hrozbu pro naši existenci od války za nezávislost.*“¹²⁴ V tom samém roce, ve kterém byl Netanjahu zvolen, obhájil svůj mandát i íránský zastánce tvrdé konzervativní politiky vůči Izraeli, Mahmúd Ahmadínežád, což pouze utvrdilo Netanjahua v jeho postoji.

---

¹²² Ibid., str. 178-179

¹²³ Report: Netanyahu Says 9/11 Terror Attacks Good for Israel. *Haaretz* [online]. 15.04.2008 [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/1.4970678>

¹²⁴ BYERS, David a James HIDER. Binyamin Netanyahu targets Iran after he is appointed Prime Minister. *The Times* [online]. 2009 [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://www.thetimes.co.uk/article/binyamin-netanyahu-targets-iran-after-he-is-appointed-prime-minister-62vfg7fvg3>

4 Analytická část

V této části práce se zaměřím na samotnou analýzu Netanjahuových nejvýznamnějších projevů. Vzhledem ke stanovené výzkumné otázce se budu soustředit na ty projevy, které byly cíleny na mezinárodní obecnost, tzn. projevy na Valném shromáždění OSN, případně pak po jednání s významnými státníky. Až v jejich rámci využiji metody diskurzivní analýzy, pro každý jednotlivý projev zvlášť.

V každém projevu, který jsem pro účely této práce vybral, Benjamin Netanjahu využívá podobnou strategii. Jak je již nastíněno v teoretické části, hlavní pojem, se kterým pracuje a na který klade největší důraz, je existenční hrozba. Hrozba, kterou představuje Írán primárně pro Izrael, ale také i pro celý svět, pro který je většina vybraných projevů cílena. Tyto projevy jsou přednášeny na půdě OSN, tudíž je jejich publikum evidentní. Charakteristickým rysem projevů je také oblíbené odkazování na vzájemné historické vztahy, respektive využívání historických souvislostí k leckdy emotivnímu vykreslení iránského režimu jako zločinného aktéra, který se s fanatickou cílevědomostí snaží dosáhnout svého cíle, tedy zničit Izrael. Projevy také mají společné to, že na ně lze aplikovat metody diskurzivní analýzy, z nichž jedna konkrétní je definovaná v metodologické části této práce. Analytická část tedy bude rozdělena do několika podkapitol, které budou kategorizovat projevy dle výše zmíněných kritérií. Lze však říct, že prvně jmenovaná charakteristika, tedy pojem existenční hrozba, je tou nejdůležitější. Ostatní s ní úzce souvisí, v podstatě tak determinuje všechny projevy, které jsou na ní vystavěné a jejímž jediným cílem je přesvědčit cílové publikum o tom, že Írán onou existenční hrozbou skutečně je a že by se mu měla věnovat patřičná pozornost světového společenství.

4.1 Pojem existenční hrozba

Tato podkapitola bude zaměřena na využívání termínu existenční hrozba v projevech Netanjahua. První projev Benjamina Netanjahua byl přednesen při příležitosti 64. zasedání Valného shromáždění Organizace spojených národů, které probíhalo od 15. září 2009 do 14. září 2010, jehož tématem byla "Účinná reakce na globální krize: posílení multilateralismu a dialogu mezi civilizacemi pro mezinárodní mír, bezpečnost a rozvoj."¹²⁵ V tomto projevu je možné pozorovat téměř všech sedm prvků definovaných Jamesem Paulem Gee, pomocí kterých je zjevná snaha izraelského premiéra vykreslit Írán jako zásadní hrozbu pro bezpečnost Izraele a v konečném důsledku i pro celý svět. V tomto směru ve svém projevu obratně dává do

---

¹²⁵ *United Nations: General Assembly of the United Nations* [online]. 2009 [cit. 2021-01-28]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/ga/64/>

souvislosti zachování míru na Blízkém východě a iránský jaderný program. Pokud by získal jaderné zbraně, znamenalo by to z izraelského pohledu značné ohrožení regionální stability a míru, ostatně i v tomto projevu Netanjahu vyjádřil vnímání Íránu jako aktéra, „*který se snaží zničit mír, zlikvidovat Izrael a svrhnout světový řád*“¹²⁶. Také klade důraz na vztahy v rámci regionu, tzn. na iránské vazby v Pásmu Gazy, které představují poměrně zásadní bezpečnostní riziko pro Izrael. Konkrétně Netanjahu popisuje Gazu jako „*další Íránem podporovanou teroristickou základnu u Jeruzaléma a usazenou na kopcích pár kilometrů od Tel Avivu*“¹²⁷. Tedy to můžeme chápat tak, že Netanjahu nevnímal politiku Hamásu a události v Pásmu Gazy jako součást palestinského cíle, tj. vytvoření samostatného palestinského státu, nýbrž se to snažil prezentovat jako vztah Hamásu, a v širším kontextu i Hizballáhu, s Íránem. Konkrétně vykreslil tyto vztahy jako jeden z nejviditelnějších projevů iránské snahy o získání postavení regionální velmoci. K tomuto cíli má mimo posledně zmíněného vést i takový rozvoj jaderného programu, který by Teheránu umožnil vlastnit jaderné zbraně. Netanjahu na tuto možnost poměrně výrazně upozorňuje a snaží se vyburcovat mezinárodní společenství, především OSN coby nejvýznamnější mezinárodní organizaci. Konkrétně říká že:

*„[...] největší hrozbou, které dnes svět čelí, je sňatek mezi náboženským fanatismem a zbraněmi hromadného ničení. Nejnaléhavější výzvou, které tento orgán čelí, je zabránit teheránským tyranům v získání jaderných zbraní. Zvládnou členské státy OSN tuto výzvu? Přijme opatření proti diktátorům, kteří za bílého dne ukradli volby a postříleli iránské demonstranty, kteří zemřeli v ulicích dusíce se vlastní krví? Bude mezinárodní společenství mařit plány nejzchoubnějších světových sponzorů a praktikovatelů terorismu? A především, zastaví mezinárodní společenství teroristický režim Íránu ve vývoji atomových zbraní, čímž ohrozí mír celého světa?“*¹²⁸

Tématu Íránu coby velmi závažné hrozbě se věnuje i druhý, přestože velmi stručný projev. Tento projev, přesněji řečeno vystoupení na tiskové konferenci, Netanjahu přednesl při příležitosti oficiální návštěvy britského premiéra Davida Camerona. Přestože do své funkce byl jmenován již 11. května 2010, Izrael poprvé navštívil až po čtyřech letech, ačkoli se nijak netajil svým přátelským vztahem k Židům a Izraeli.¹²⁹ Cameronova cesta do Izraele měla několik cílů.

---

¹²⁶ NETANJAHU, Benjamin. *Address by PM Netanyahu to the UN General Assembly* [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://embassies.gov.il/MFA/InternatOrgs/Speeches/Pages/Address_PM_Netanyahu_UN_General_Assembly_24-Sep-2009.aspx

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ *David Cameron's Speech at Annual dinner of United Jewish Israel Appeal* [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <http://www.redressonline.com/wp-content/uploads/2012/10/cameron.pdf>

Kromě obchodních zájmů v regionu, kvůli kterým společně s premiérem přicestovalo i přibližně 20 zástupců britských firem, šlo zejména také o otázku mírové procesu na Blízkém východě. Proto se hlavním bodem celé návštěvy stal jeho projev v izraelském parlamentu a setkání s vrchními představiteli jak Izraele, tak Palestinců. Na program jednání mezi Cameronem a Netanjahuem se však dostal i Írán, přičemž britský premiér se snažil rozptýlit obavy jeho izraelského protějšku ohledně íránského jaderného programu a také v té době dočasné dohody ze Ženevy týkající se tohoto ožehavého tématu.

Přestože se jedná o velmi krátký projev, vlastně o pouhé vyjádření na tiskové konferenci po vzájemném jednání, i zde se dají nalézt prvky sekuritizace, skrze něž je patrná snaha opětovně upozornit na íránskou bezpečnostní hrozbu pro Izrael. Zvýznamňuje vazby Íránu na „*teroristické skupiny, které Írán zásobuje raketami a střílí po nevinných civilistech.*“ Charakterizuje tento stav jako něco, „*co by žádná země nemohla tolerovat.*“¹³⁰ To také dává do souvislosti s jaderným programem, který je hrozbou nejen pro Izrael, ale i pro celý svět, pokud dojde k tomu, že Írán získá jaderné zbraně. Klade důraz na to, že zásadní podmínkou pro udržitelný mír je bezpečnost. A je to právě Írán, který představuje pro tuto bezpečnost významnou hrozbu, o to větší, pokud by disponoval zbraněmi hromadného ničení.

*„[...] musíme zajistit, aby podporovatel těchto teroristů, Írán, neměl jaderné zbraně a rakety s jadernou hlavicí. Dnes jsme cílem my, ale s mezikontinentálními balistickými střelami, které vyvíjejí, by byl Londýn v dosahu. Washington by byl v dosahu. Vlastně celý svět může být v dosahu. To se nesmí stát a já vím o vašem závazku tomu zabránit a o vašem závazku pomoci nám zajistit a dosáhnout skutečného míru, míru, který můžeme bránit. Bez bezpečnosti je mír nemožný.“*¹³¹

Existenční hrozba představuje ústřední téma i pro projev přednesený v kontextu finalizace jaderné dohody s Íránem. Na začátku března 2015, tedy přibližně 4 měsíce před finálním podpisem jaderné dohody s Íránem¹³², přicestoval Netanjahu do Spojených států amerických

---

¹³⁰ NETANJAHU, Benjamin. *David Cameron and Benjamin Netanyahu press conference* [online]. [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/speeches/david-cameron-and-benjamin-netanyahu-press-conference>

¹³¹ NETANJAHU, Benjamin. *David Cameron and Benjamin Netanyahu press conference* [online]. [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/speeches/david-cameron-and-benjamin-netanyahu-press-conference>

¹³² Formálně nazvanou Joint Comprehensive Plan of Action (Společný komplexní akční plán).

za účelem návštěvy Kongresu a AIPAC.¹³³ Stalo se tak měsíc před tím, než došlo k dojednání předběžné rámcové dohody mezi Íránem a skupinou P5+1 na začátku dubna 2015.¹³⁴ Téma Netanjahuova projevu tak bylo předem determinované – Írán a jeho jaderný program. Jako prostředek zvýznamnění této hrozby využívá citaci výroku vůdce Hizballáhu, Hasana Nasralláha: „*Pokud se všichni Židé shromáždí v Izraeli, ušetří nám to problémy s jejich pronásledováním po celém světě.*“¹³⁵ Dále prezentuje hrozbu následovně: „*Íránský režim však není pouze židovským problémem, stejně jako nacistický režim nebyl pouze židovským problémem. 6 milionů Židů zavražděných nacisty byl jen zlomek z 60 milionů lidí zabitých za druhé světové války. I proto představuje íránský režim vážnou hrozbu nejen pro Izrael, ale i pro mír celého světa.*“¹³⁶

V další části projevu Netanjahu také využívá jazykové prostředky a výrazy k vytváření identity Íránu tak, aby co nejdříve vymezil jeho základní vlastnosti a chování. Tento postup zvolil jako další prostředek k tomu, aby sekuritizoval Írán před mezinárodním obecnstvem a přesvědčil ho o tom, jak závažnou hrozbu představuje. I proto využívá termíny jako „*smrt Americe*“ nebo „*Velký Satan*“, známé z veřejných vystoupení předních představitelů íránského režimu. Přesně tyto poměrně radikální výrazy slouží Netanjahuovi k tomu, aby cílovému publiku přiblížil chování Íránu, co je jeho cílem a jaké nebezpečí tím pádem představuje. Tímto postupem chce dosáhnout toho, že mezinárodní společenství, ale zejména pak Spojené státy americké budou této oblasti věnovat zvláštní pozornost a v ideálním případě podniknou konkrétní kroky k tomu, aby bylo dosaženo značné eliminace této hrozby.

*„Íránský režim je radikální jako vždy, jeho výkřiky "Smrt Americe", té samé Americe, kterou nazývá "Velký Satan", jsou stejně hlasité jako vždy. To by nemělo být překvapivé, protože ideologie íránského revolučního režimu je hluboce zakořeněna v militantním islámu, a proto tento režim bude vždy nepřítelem Ameriky.“*¹³⁷

---

¹³³ American Israel Public Affairs Committee (Americko-izraelský výbor pro veřejné záležitosti), který je jednou z nejmocnějších zájmových skupin ve Washingtonu a lobuje zde za izraelské zájmy.

¹³⁴ Skupina P5+1 zahrnovala stále členy Rady bezpečnosti OSN, tj. USA, Rusko, Čínu, Velkou Británii, Francii – plus Německo.

¹³⁵ NETANJAHU, Benjamin. PM Netanyahu's speech to a joint session of the US Congress [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://mfa.gov.il/mfa/pressroom/2015/pages/pm-netanyahus-speech-to-congress-3-march-2015.aspx>

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Ibid.

Netanjahu dále považuje hrozbu Íránu za závažnější než bezpečnostní problém, který v té době představoval Islámský stát. Zatímco ISIS nepředstavuje natolik významnou hrozbu izraelské bezpečnosti, jelikož disponuje pouze „*řeznickými noži, ukořistěnými zbraněmi a YouTube*“, íránská hrozba má zcela odlišný charakter. Nejenom, že je technicky, materiálně nebo dostupnými lidskými zdroji diametrálně vyspělejší, což už jenom samo o sobě stačí k tomu, aby hrozba jím představovaná byla zásadně větší, ale pokud by Teherán dokázal svůj jaderný program rozvinout na takovou úroveň, že by mohl disponovat jadernými zbraněmi, znamenalo by to enormní výzvu izraelské bezpečnosti. Jeho snaha zdůrazňovat tuto možnost je ve všech projevech evidentní, v tomto například prohlásil: „*Musíme si vždy pamatovat – řeknu to ještě jednou – že největším nebezpečím, kterému náš svět čelí, je sňatek militantního islámu s jadernými zbraněmi. Porazit ISIS a nechat Írán získat jaderné zbraně by znamenalo vyhrát bitvu, ale prohrát válku. To nesmíme dopustit.*“¹³⁸

Netanjahu konstruuje íránskou hrozbu ze širšího geopolitického hlediska. Tedy, že Írán není hrozbou jen pro samotný Izrael, ale také pro země celého Blízkého východu. To z něj činí nejen pouhou regionální záležitost, ale vzhledem historickým střetům zájmů světových mocností by měl být v centru pozornosti těchto aktérů, neboť pokud by Írán získal jaderné zbraně, znamenalo by to značnou hrozbu i pro ně.

„*Sousedé Izraele, sousedé Íránu, vědí, že Írán se stane ještě agresivnějším a bude sponzorovat ještě více terorismu, až bude jeho ekonomika bez pout a bude mít volnou cestu k bombě. A mnoho z těchto sousedů říká, že odpoví závoděním, aby získali své vlastní jaderné zbraně.*“¹³⁹

I v dalším významném projevu v témže roce, na podzim 2015, využívá Netanjahu existenční hrozbu jako nosné téma. Dne 14. července 2015 byla uzavřena takzvaná jaderná dohoda mezi Íránem a uskupením P5 + 1.¹⁴⁰ Jednalo se o finální podobu již předjednaného rámce z dubna téhož roku, která upravovala íránský jaderný program, stanovovala jeho omezení a kontroly dodržování těchto smluvních závazků, například v oblasti obohacování uranu, parametrů jaderných zařízení v Araku, Fordo a Natanzu či ujednání umožnění vstupu inspektorů

---

¹³⁸ NETANJAHU, Benjamin. *PM Netanyahu's speech to a joint session of the US Congress* [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://mfa.gov.il/mfa/pressroom/2015/pages/pm-netanyahus-speech-to-congress-3-march-2015.aspx>

¹³⁹ NETANJAHU, Benjamin. *PM Netanyahu's speech to a joint session of the US Congress* [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://mfa.gov.il/mfa/pressroom/2015/pages/pm-netanyahus-speech-to-congress-3-march-2015.aspx>

¹⁴⁰ Oficiální název zní Společný komplexní akční plán (Joint Comprehensive Plan of Action, JCPOA)

MAAE.¹⁴¹ Hlavními odpůrci této dohody byli američtí republikánští, a dokonce i někteří demokratičtí, kongresmani, Saúdská Arábie a další země z oblasti Perského zálivu a zejména Izrael. Nicméně společným zdrojem obav, alespoň jak naznačovala jejich vyjádření, je spíše evidentní snaha Íránu o posílení svého regionálního postavení než v současnosti teoretická šance, že by Írán mohl disponovat jadernými zbraněmi, neboť tento scénář by podle nich měl za důsledek posílení různých šiitských militantních organizací po celém Blízkém východě. V případě Izraele byly tyto obavy zcela zřetelně namířeny na Pásmo Gazy, Hamás a Hizballáh.¹⁴² Za těchto okolností se od 3. září konalo 64. Valné shromáždění OSN v New Yorku, jehož obecným tématem bylo „Účinné reakce na globální krize: posílení multilateralismu a dialogu mezi civilizacemi pro mezinárodní mír, bezpečnost a rozvoj“¹⁴³ Dne 1. října 2015 na něm vystoupil také Benjamin Netanjahu s projevem, který tvoří další z řady jeho sekuritizačních praktik vůči Íránu.

I zde je téma bez nejmenších pochybností jasné – Írán, jeho jaderný program a nebezpečí, jež představuje a samozřejmě již podepsaná jaderná dohoda. Zejména ta se stala terčem poměrně silné kritiky ze strany Netanjahua, který opět využívá jazykových technik k tomu, aby téma Íránu a jaderné dohody sekuritizoval. Zvýznamňuje skutečnost, že (v době projevu) nedávno uzavřená jaderná dohoda s Íránem není garancí míru, ba naopak. V souvislosti s chováním Íránu v mezidobí od podepsání dohody a chvílí projevu, považuje za zásadní možnost, že již zmíněná dohoda jen „*přizivuje íránskou agresi*“.¹⁴⁴

*„Nevázaný a bez náhubku půjde Írán na lov a bude požírat další a další kořist. Jen si představte, co udělá Írán po zrušení těchto sankcí [...] Myslíte, že to Írán dělá, aby prosadil mír?“*¹⁴⁵

Netanjahu v tomto projevu nabízí možnou budoucnost, kterou by uzavření dohody ve vyjednávané podobě přineslo, tedy následky dohody, hypotetickou budoucností pak má Netanjahu na mysli následky dohody, která „[...] bude zacházet s Íránem jako s normální zemí, i když zůstane temnou teokracií, která dobývá své sousedy, sponzoruje terorismus po celém

---

¹⁴¹ Mezinárodní agentura pro atomovou energii. A dále též TŮMA, Miroslav. *Íránská jaderná dohoda a širší mezinárodní souvislosti*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2016. ISBN 978-80-87558-27-0., str. 32

¹⁴² Ibid., str. 36

¹⁴³ *United Nations: General Assembly of the United Nations* [online]. 2009 [cit. 2021-01-28]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/ga/64/>

¹⁴⁴ NETANJAHU, Benjamin. *Full text of Netanyahu 2015 address to the UN General Assembly* [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/full-text-of-netanyahu-2015-address-to-the-un-general-assembly/>

¹⁴⁵ Ibid.

světě a skanduje „Smrt Izraeli“, „Smrt Americe“.¹⁴⁶ Ačkoli uznává, že jaderná dohoda může být výsledkem dobrých úmyslů těch, kteří ji prosazují, přesto to dává do kontrastu s veřejným míněním v Izraeli, kde „*drtivá většina Izraelců se domnívá, že tato jaderná dohoda s Íránem je velmi špatná. A co je ještě horší, vidíme svět oslavující tuto špatnou dohodu, spěchající přijmout a obchodovat s režimem otevřeně oddaným naší destrukci.*“¹⁴⁷ Tento poměrně expresivní slovník, kdy mimo jiné volí i spojení „*genocidní záměry*“, není zdaleka ojedinělý, a už vůbec ne nezáměrně volený. V souvislosti s využitím různých citací představitelů Íránu, jako například generálmajora Sáliha, který řekl, že „*Izrael určitě vyhladíme,*“ a častým zmiňováním holocaustu, koncentračních táborů apod., se jedná o strategii, která má několik cílů. Jednak, jak už již bylo zmíněno výše, vyvolat mezi posluchači emoce, pocity strachu, viny či soucitu, jednak také vyburcování k rozhodnému jednání vůči nebezpečí, jaké Írán představuje.

„Sedmdesát let po vyvraždění šesti milionů Židů iránsktí vládcí slibují, že zničí mou zemi. Zavraždí mé lidi. A odezva tohoto orgánu, odezva téměř všech zde zastoupených vlád byla naprosto nulová! [...] Kdy OSN konečně zkontroluje svůj protiizraelský fanatismus za dveřmi? Kdy OSN konečně přestane pomlouvat Izrael jako hrozbu míru a začne Izraeli skutečně pomáhat prosazovat mír?“¹⁴⁸

4.2 Diskurzivní analýza

V projevu z 24. září 2009 Netanjahu do značné míry reaguje na projev iránského prezidenta Ahmadínežáda, který přednesl o den dříve. Jeho projev označuje za „*chrlení antisemitských výlevů*“ či také za „*systematický útok na pravdu*“.¹⁴⁹ V první části projevu se Netanjahu poměrně ostře vymezuje vůči výroky iránského prezidenta:

„Dnes tu stojím jako předseda vlády Izraele, židovského státu, a mluvím k vám jménem své země a svého lidu [...] Včera stál prezident Íránu právě na tomto pódiu a chrlil své poslední antisemitské výlevy. Jen o pár dní dříve znovu tvrdil, že holocaust je lež. [...] Pouhých šest desetiletí po holocaustu dáváte legitimitu muži, který popírá, že došlo k vraždě šesti milionů Židů, a slibuje vyhlazení židovského státu. Taková ostuda! To je výsměch chartě Spojených

---

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ NETANJAHU, Benjamin. *Address by PM Netanyahu to the UN General Assembly* [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://mfa.gov.il/mfa/internationalorgs/speeches/pages/address_pm_netanyahu_un_general_assembly_24-sep-2009.aspx

*národů! Možná si někteří z vás myslí, že tento muž a jeho odporný režim ohrožuje jen Židy. Mýlíte se. [...]*¹⁵⁰

Nicméně tímto Netanjahu cílí konkrétně na osobu Ahmadínežáda, nikoli na íránský režim jako takový. K tomu dochází až v pozdější fázi jeho projevu. Zde Netanjahu zvýznamňuje charakteristické rysy íránského režimu, který je dle něj:

*„[...] živen extrémním fundamentalismem, který na světovou scénu vtrhl před třemi desítkami let poté, co po staletí ležel ladem.“*¹⁵¹

Popisuje Írán jako fanatický, zaostalý a fundamentalisticky založený stát, jehož představitelé zastávají nejen velice agresivní zahraniční politiku, ale také zejména represivní, autoritářskou a brutální domácí politiku porušující základní lidská práva a odporující západním demokratickým principům. Využívá těchto charakteristik, aby postavil Írán do ostrého kontrastu s civilizovaným světem a vykreslil ho jako něco, co by v něm nemělo mít žádné místo:

*„V posledních třiceti letech tento fanatismus obletěl zeměkouli s vražedným násilím a chladnokrevnou nestranností při výběru obětí. Bezcitně povraždila muslimy a křesťany, židy a hinduisty a mnoho dalších. Ačkoliv se skládá z různých odnoží, vyznavači tohoto nesmiřitelného kréda usilují o návrat lidstva do středověku. Všude, kde to jde, vnucují zaostalou společnost, kde jsou ženy, menšiny, gayové nebo kdokoliv, kdo není považován za pravověrného věřícího, brutálně podrobováni. Boj proti tomuto fanatismu nestaví víru proti víře ani civilizaci proti civilizaci. Staví civilizaci proti barbarství, 21. století proti 9. století, ty, kdo posvěcují život, proti těm, kdo oslavují smrt.“*¹⁵²

Netanjahuovo zvýznamňování onoho „barbarství“ a „primitivismu 9. století“ má za cíl vykreslit íránský režim jako naprosto nehumánní, násilný a zavrženíhodný. V tomto svém prvním projevu na půdě OSN od začátku druhého volebního období ve funkci izraelského premiéra začal velice ostře vystupovat vůči Teheránu. Tento zásadní rozdíl byl do značné míry

---

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² NETANJAHU, Benjamin. *Address by PM Netanyahu to the UN General Assembly* [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://mfa.gov.il/mfa/internationalorgs/speeches/pages/address_pm_netanyahu_un_general_assembly_24-sep-2009.aspx

dán i znovuzvolení Mahmúda Ahmadínežáda ve stejném roce¹⁵³ jako byl zvolen Benjamin Netanjahu. V pořadí 6. íránský prezident proslul některými svými výroky na směrem k Izraeli, na podzim 2005 například prohlásil, že: „*Izrael musí být vymazán z mapy.*“¹⁵⁴ Ačkoli se jednalo pouze o citaci výroku Chomenjího z 80. let a dokonce došlo i k ne zcela správnému překladu jeho slov¹⁵⁵, na jeho postoji vůči židovskému státu to příliš nezměnilo, neboť v roce 2008 dokonce ještě ostřeji pronesl následující výrok: „*Měli byste vědět, že tento kriminální a teroristický režim, který má na účtu 60 let plundrování, agrese a zločinů dosáhl konce svého cyklu a brzy zmizí z geografické scény.*“¹⁵⁶

Netanjahu Také klade důraz na vztahy v rámci regionu, tzn. na íránské vazby v Pásmu Gazy, které představují poměrně zásadní bezpečnostní riziko pro Izrael. Konkrétně Netanjahu popisuje Gazu jako „*další Íránem podporovanou teroristickou základnu u Jeruzaléma a usazenou na kopcích pár kilometrů od Tel Avivu*“¹⁵⁷. Tedy to můžeme chápat tak, že Netanjahu nevnímal politiku Hamásu a události v Pásmu Gazy jako součást palestinského cíle, tj. vytvoření samostatného palestinského státu, nýbrž se to snažil prezentovat jako vztah Hamásu, a v širším kontextu i Hizballáhu, s Íránem. Konkrétně vykreslit tyto vztahy jako jeden z nejviditelnějších projevů íránské snahy o získání postavení regionální velmoci. K tomuto cíli má mimo posledně zmíněného vést i takový rozvoj jaderného programu, který by Teheránu umožnil vlastnit jaderné zbraně. Netanjahu na tuto možnost poměrně výrazně upozorňuje a snaží se vyburcovat mezinárodní společenství, především OSN coby nejvýznamnější mezinárodní organizaci.

Tento Netanjahův projev z 24. září 2009 měl dvě základní roviny. Jedna z nich se týkala Palestinců a mírového řešení izraelsko-palestinského konfliktu. Pro účely této práce je však podstatnější druhá rovina, jejíž podstatou byl Írán, zejména jeho podpora palestinských teroristů a jeho jaderný program. Projevily se zde základní prvky sekuritizace, pomocí kterých se Netanjahu snažil před Valným shromážděním OSN vytvořit z Íránu nejen existenční hrozbu pro Izrael, ale také významnou hrozbu pro stabilitu celého regionu, v důsledku čehož by byl ohrožen mezinárodní mír.

---

¹⁵³ 2009, pozn. autora

¹⁵⁴ FATHI, Nazila. Iran's New President Says Israel 'Must Be Wiped Off the Map'. *New York Times* [online]. 2005, 155(53380), A8 [cit. 2021-02-10]. ISSN 03624331.

¹⁵⁵ STEELE, Jonathan. Lost in translation. *The Guardian* [online], 2006 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2006/jun/14/post155>

¹⁵⁶ JASEB, Hossein a Fredrik DAHL. Ahmadinejad says Israel will "disappear." *Reuters* [online], 2008 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iran-israel-usa-idUSL0261250620080603>

¹⁵⁷ Ibid.

Také v projevu v americkém Kongresu na jaře 2015 využívá Netanjahu jazykových prvků sekuritizace k tomu, aby vykreslil Írán před Kongresem jako největší hrozbu pro Izrael. „*V naší téměř čtyřtisícileté historii se mnozí opakovaně pokoušeli zničit židovský národ.*“¹⁵⁸ Tímto výrokem tak dává zřetelně do souvislosti skutečnost, že podobně jako zmínění *mnozí* je i cílem zahraniční politiky íránského režimu zničení Státu Izrael. Hned na úvod k tomuto poznamenává toto:

*„Přišel jsem sem dnes, protože jako předseda vlády Izraele cítím hlubokou povinnost promluvit s vámi o záležitosti, která by mohla ohrozit přežití mé země a budoucnost mého lidu: íránské úsilí o jaderné zbraně.“*¹⁵⁹

Zdůrazňování souvislostí v této části projevu je poměrně zásadní, neboť Netanjahu se na tento aspekt zvlášť na začátku projevu zaměřuje, kdy používá výrazy jako „*perský potentát*“ či „*nejstarší nenávist antisemitismu s nejnovější technologií.*“¹⁶⁰ Poukazuje tak na souvislost mezi starověkou Persií a moderním Íránem, kde existují totožné projevy antisemitismu, nenávist vůči všemu židovskému jak uvnitř, tak vně Íránu. Rozdílem je pak moderní technologie, jíž Írán disponuje, která má potenciál tuto nenávist umocnit a v extrémní podobě i přeměnit v existenční hrozbu pro Izrael. Tyto souvislosti záměrně konstruuje tak, aby je mohl využít ve vztahu ke zbytku světa, to znamená, že Írán nepředstavuje hrozbu pouze pro Izrael samotný, není to pouze regionální záležitost, kterou by mohl zbytek světa víceméně ignorovat bez závažných důsledků. Naopak, jsou to již zmíněné souvislosti, pomocí kterých Netanjahu dokazuje, že íránskému problému by měl svět věnovat prvořadou pozornost tak, aby se neopakovaly jisté historické události. Jinými slovy sekuritizuje Írán a vytváří z něj největší soudobou hrozbu pro globální mír a stabilitu.

Mimo již výše uvedených jazykových prostředků jsou v tomto projevu uplatňovány i další. Funkce jazyka a vybraných slovních spojení či užitých výrazů nespočívá pouze v popisu dané konkrétní situace, vytváření vztahů mezi aktéry či souvislostí, ale také v utváření a popisu aktivit jak autora samotného, tak i cílového aktéra. V případě Netanjahuova projevu pak jde

---

¹⁵⁸ NETANJAHU, Benjamin. *PM Netanyahu's speech to a joint session of the US Congress* [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://mfa.gov.il/mfa/pressroom/2015/pages/pm-netanyahus-speech-to-congress-3-march-2015.aspx>

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Ibid.

samozřejmě o Írán a jeho nepřátelsky vedené aktivity na Blízkém východě, od „zabijáků v Gaze“ přes „poskoky v Libanonu“ po „revoluční strážce na Golanských výšinách“.¹⁶¹ Jeho obsáhlý popis íránské činnosti v poměrně rozsáhlém měříku mělo nepochybně za cíl jediné, tedy přesvědčit cílové publikum, primárně to americké, o rozměrech nebezpečí, které Írán představuje. O tom, že jeho hlavním cílem bylo americké publikum, svědčí i následující výrok, ve kterém vyzdvihuje íránské nepřátelské akce specificky vůči Spojeným státům a jejich občanům:

„Írán vzal desítky Američanů jako rukojmí v Teheránu, zavraždil stovky amerických vojáků, mariňáků v Bejrútu a byl zodpovědný za zabití a zmrzačení tisíců amerických vojáků a žen v Iráku a Afghánistánu.“¹⁶²

Konkrétní oblastí, vůči které je sekuritizace jednoznačně směřována, je íránský jaderný program. Je to primárně obava z toho, že by Írán disponoval jadernými zbraněmi, která zásadním způsobem přiměla Netanjahu k zahájení procesu sekuritizace. I přesto, že v roce 2011 došlo k Arabskému jaru a posléze v roce 2014 k Irácké krizi, kdy došlo k vzestupu takzvaného Islámského státu na území Iráku a Sýrie, jako hlavního nepřítele vnímá pořád Íránskou islámskou republiku. Je sice pravda, že vnímá Islámský stát (ISIS) a Írán v podstatě za totéž, neboť: „Jeden si říká Islámská republika. Ten druhý si říká Islámský stát.“, oba také mají ambice „chtějí prosadit militantní islámské impérium nejprve v regionu a poté v celém světě“ a v žádném z nich „není místo pro Ameriku ani pro Izrael, žádný mír pro křesťany, židy ani muslimy, kteří nesdílejí islamistické středověké vyznání, žádná práva pro ženy, žádná svoboda pro nikoho“¹⁶³, nicméně je mezi nimi, alespoň z jeho úhlu pohledu, jeden fundamentální rozdíl.

Značnou část projevu Benjamin Netanjahu věnuje jaderné dohodě, jejíž finální vyjednávání se konala v té samé době, kdy on sám byl na návštěvě v americkém Kongresu. Tuto dohodu nepovažuje za dostačující, právě naopak. Dokonce tvrdí, že by „zaručila, že Írán ty zbraně dostane, spoustu.“ Hlavní jeho kritika, přesněji řečeno zvýznamňování nedostatků jaderné dohody, což v hlubších důsledcích opět slouží k tomu, že z Íránu se snaží vytvořit hrozbu

---

¹⁶¹ Ibid.

¹⁶² NETANJAHU, Benjamin. *PM Netanyahu's speech to a joint session of the US Congress* [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://mfa.gov.il/mfa/pressroom/2015/pages/pm-netanyahus-speech-to-congress-3-march-2015.aspx>

¹⁶³ Ibid.

i v případě, že by k podpisu dohody došlo, neboť: „[...] bude zahrnovat dva velké ústupky Íránu.“¹⁶⁴ Ani jeden však neznamená nic, co by pomohlo zvýšit bezpečnost Izraele, potažmo celého regionu Blízkého východu. V této záležitosti se opětovně soustředí na souvislosti a aktivity, pomocí kterých tvoří z Íránu nepřítel, jenž představuje zásadní riziko pro izraelskou bezpečnost, a co více, pokud by získal jaderné zbraně, tak by se toto riziko stalo hrozbou pro samotnou existenci Státu Izrael. Oněma dvěma ústupky je cíleno na dvě zásadní oblasti jaderné dohody.

První z nich představuje samotný základ jaderného programu, tj. jadernou infrastrukturu. Případné uzavření dohody by mu podle Netanjahua „zajistilo krátký zlomový čas [...] potřebný k nahromadění dostatečného množství uranu nebo plutonia pro jadernou bombu.“¹⁶⁵ Jinými slovy by přijatá dohoda v předběžně vyjednané podobě nedonutila Írán výraznějším způsobem zredukovat již vybudovanou logistiku a infrastrukturu určenou pro jaderný program a při stávající struktuře a velikosti s potenciálem obohatit uran do té míry, že by Teherán byl schopen získat atomovou bombu. Důraz je kladen také na „tisíce odstředivek používaných k obohacování uranu“¹⁶⁶, z nichž by značná část zůstala v provozu. Část z nich by sice byla uvedena mimo provoz, ale nebyla by přímo zlikvidována, což by znamenalo dvě možnosti. Buď by to Íránu zachovalo jeho současnou schopnost dále přibližovat již zmíněný „zlomový čas“ k získání dostatečného množství uranu nebo plutonia pro jadernou bombu, nebo, v případě pesimistického scénáře, by to znamenalo ještě větší urychlení dosažení tohoto momentu. V tomto směru přirovnává íránský přístup k celé problematice k obdobnému případu v KLR, kde sice byli vpuštěni mezinárodní inspektoři, ale: „o moc déle je to nezastavilo. Severní Korea vypnula kamery, vyhodila inspektory. Během pár let tu bombu dostala.“¹⁶⁷ Tento případ dává do souvislosti s navrhovanou jadernou dohodou, která s podobným opatřením počítala. A právě to vidí Netanjahu jako její zásadní slabinu. Stejně jako KLR, i „Írán se inspektorům nejen vzpírá, ale také s nimi hraje docela dobrou hru na schovávanou.“ Společně s tím, že „Írán byl také přistižen – přistižen dvakrát, ne jednou, dvakrát – při provozování tajných jaderných zařízení v Natanzu a Qomu, tedy zařízení, o jejichž existenci inspektoři ani nevěděli.“¹⁶⁸

---

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ NETANJAHU, Benjamin. *PM Netanyahu's speech to a joint session of the US Congress* [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://mfa.gov.il/mfa/pressroom/2015/pages/pm-netanyahus-speech-to-congress-3-march-2015.aspx>

¹⁶⁸ Ibid.

Druhým ústupkem je pak myšleno samotné nastavení jaderné dohody. Netanjahu to prezentuje jakožto „rozloučení s kontrolou zbraní“, kdy sice dohoda je plánována s dobou platnosti deseti let, nicméně nemá žádný plán k tomu, co se stane po jejím vypršení. „Proto je ta dohoda tak špatná. Neblokuje cestu Íránu k bombě; dláždí cestu Íránu k bombě.“¹⁶⁹ Jak už je uvedeno výše, v této části Netanjahu vykresluje aktivity Íránu, které jsou oním centrálním bodem jeho sekuritizačních snah před mezinárodním obecnstvem. Zároveň to však dává do souvislosti s jeho identitou, kterou vytváří jako „předního sponzora globálního terorismu“. Takovou identitu íránského režimu vykresluje jako dlouhodobou záležitost, u které je pouze zanedbatelně malá šance na jakoukoli změnu k méně asertivní, ne-li dokonce agresivní, politice.

„Nevěřím, že se íránský radikální režim po této dohodě změní k lepšímu. Tento režim je u moci už 36 let a jeho nenasytná touha po agresi roste s každým dalším rokem. Tato dohoda by tuto íránskou touhu o to víc povzbudila.“¹⁷⁰

Z výše uvedeného citátu plyne, že Netanjahu považuje jadernou dohodu nejen za nedostatečnou, ale vyloženě za špatnou. Chápe ji jako dohodu, která „pouze změní Blízký východ k horšímu.“ Sekuritizaci Íránu a jeho jaderného programu zvolil jako způsob, jakým upozornit Západ, zejména USA, a všechny země, které participovaly na vyjednávání jaderné dohody, na nebezpečí, které by uzavření této dohody znamenalo, tedy mj. „Blízkému východu posetému jadernými bombami a odpočítávání potenciální jaderné noční můry.“¹⁷¹

Zdůrazňování hrozby, kterou Írán představuje, poukazování na souvislosti a další metody zmíněné v teoretické části Netanjahu využívá i v posledním projevu na podzim 2015. „Jen se podívejte, co Írán udělal jen za posledních šest měsíců od vyhlášení rámcové dohody v Lausanne [...] zvýšil své dodávky ničujících zbraní do Sýrie [...] vyslal do Sýrie další vojáky [...] dodal tuny zbraní a munice vzbouřencům Hútiů [...] Írán pohrozil, že svrhne Jordánsko [...] Írán dodal Hizballáhu rakety [...] Írán napomáhal Hamásu [...]“¹⁷²

---

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ Ibid.

¹⁷¹ Ibid.

¹⁷² Ibid.

Výčet těchto všech nepřátelských agresivních aktivit Íránu v regionu je důkazem o tom, že jaderná dohoda neznamena vůbec žádnou záruku toho, že se Írán přestane snažit o obohacování uranu za jiným než mírovým programem. Vytváří jeho identitu jakožto aktéra s jednoznačně agresivními úmysly a praktikujícího značně agresivní zahraniční politiku ve snaze rozšířit svůj vliv a dosáhnout pozice regionálního hegemona. Jadernou dohodu využívá jako prostředek, pomocí něhož se Írán „[...] snažil přesvědčit svět, aby sankce zrušil.“¹⁷³

Netanjahu se ve své řeči soustředí zejména na aktivity Íránu, které jsou pro něj hlavním cílem sekuritizace. V souvislosti s jadernou dohodou upozorňuje na širší kontext, tedy na strategii uplatňovanou Íránem. Jak je zmíněno v předchozím odstavci, údajným cílem Íránu dle izraelského premiéra bylo prostřednictvím této dohody dosáhnout zrušení sankcí, které na něj byly uvaleny. Nicméně mnohem důležitější pro něj je, a také to tak prezentuje, situace, která nastane v případě, pokud dojde k uzavření dohody a zrušení sankcí.

Z těchto výroků je zcela evidentní, že Benjamin Netanjahu bere potenciální důsledky dohody naprosto vážně a prostřednictvím sekuritizace chce z Íránu vytvořit takového nepřítele, který je nejen životní hrozbou pro Izrael, ale také závažnou hrozbou pro celý svět. Pro podložení svých snah využívá například citace představitelů íránského režimu, jako například zástupce velitele jednotek Quds, speciálních sil v rámci Íránských revolučních gard, který řekl: „*Islámská revoluce není omezena zeměpisnými hranicemi [...]*“¹⁷⁴ V této části projevu je zjevná snaha o zvýznamňování těchto zjevně nepřátelských rétorických projevů tak, aby vykreslil podstatu íránského režimu. Tedy že to není pouze izraelský problém, či postoj vůči problematice Íránu, ale je potřeba, aby celý svět soustředil pozornost právě na oblast Blízkého východu a na íránské aktivity zde. I proto používá takové výrazy jako „[...] *Afghánistán, Irák, Libanon, Sýrie, Palestina a Jemen patří mezi země, které dobývá Íránská islámská republika.*“¹⁷⁵

Zvolené jazykové prostředky a využívání citování již zmíněných představitelů íránského režimu a bezpečnostních složek mu slouží k podpoře svých argumentů o bezprostřednosti íránské hrozby a nespolehlivosti režimu, jehož záměrem je nesporně získat jaderné zbraně a zničit Izrael, k čemuž má posloužit už dojednaná jaderná dohoda. Netanjahu zde nastiňuje hypotetickou budoucnost, která dle něj nepochybně nastane. K tomuto závěru dochází jednak

---

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Ibid.

¹⁷⁵ Ibid.

kvůli zkušenostem z minulosti, kdy výslovně zmiňuje, že OSN nedostatečně postupovala „[...] u šesti rezolucí Rady bezpečnosti, které Írán systematicky porušoval a které byly nyní v podstatě zrušeny.“¹⁷⁶ Toto je dalším, poměrně významným, prvkem Netanjahuovy sekuritizační strategie. Cíleně hraje na emoce publika, jeho cílem je v něm vyvolat pocity strachu, rozpaků či studu za to, jaká rozhodnutí v minulosti či současnosti činilo v o otázce Íránu. V tomto konkrétním případě pak je oním publikem myšlena OSN jako taková, respektive její představitelé, kteří jednali s íránským režimem a netrestali ho za jeho agresivní zahraniční politiku.

V poslední části projevu pak Netanjahu působí konstruktivně, respektive vysvětluje důvody, proč dohoda není pro Izrael dobrou formou, jak se vypořádat s íránskou hrozbou. Líčí zde hrozbu Íránu disponujícího jadernými zbraněmi nikoli jako pouze izraelskou záležitost, ale jako bezpečnostní problém pro celý svět. Buduje jeho obraz jako aktéra, který podporuje mezinárodní terorismus, ale také:

„[...] staví mezikontinentální balistické rakety, jejichž jediným účelem je nést jaderné hlavice. Pamatujte si: Írán už má rakety, které mohou zasáhnout Izrael. Takže ty mezikontinentální balistické rakety, které Írán staví – nejsou určeny pro nás – jsou určeny pro vás. Pro Evropu. Pro Ameriku. Pro zasypání hromadnou zkázou – kdykoliv a kdekoliv.“¹⁷⁷

Do kontrastu s tímto vykreslením existenční hrozby, kterou režim v Teheránu představuje, Netanjahu staví Izrael, který „nedovolí Íránu, aby se sem vloupal, aby se sem vplížil nebo aby vešel do klubu jaderných zbraní.“ Jednoznačně se staví na odpor vůči íránským mocenským ambicím v regionu, a zároveň burcuje mezinárodní společenství, aby důsledně prosazovalo přijaté dohody, jako například, aby „inspektoři skutečně kontrolovali“¹⁷⁸. Prezентuje, co by dle něj měla OSN a světové mocnosti udělat, aby to bylo v zájmu Izraele a v konečném důsledku i celého světa, tedy jaká jsou skutečně efektivní opatření vedoucí k eliminaci toho, že by Írán někdy získal jaderné zbraně.

---

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ NETANJAHU, Benjamin. *Full text of Netanyahu 2015 address to the UN General Assembly* [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/full-text-of-netanyahu-2015-address-to-the-un-general-assembly/>

¹⁷⁸ Ibid.

„To, co nyní mezinárodní společenství musí udělat, je jasné: Za prvé, přimět Írán, aby dodržoval všechny své jaderné závazky. Držet nohy Íránu u ohně. Zadruhé, prověřte regionální agresi Íránu. Podporujte a posilujte ty, kdo bojují proti íránské agresi, počínaje Izraelem. Zatřetí, využijte sankcí a všech nástrojů, které máte k dispozici, abyste strhli íránskou globální teroristickou síť.“¹⁷⁹

---

¹⁷⁹ Ibid.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala procesem sekuritizace ve vztahu mezi Izraelem a Íránem v druhého období působení Benjamin Netanjahua ve funkci izraelského premiéra. Základní výzkumnou otázkou bylo, jak se tvoří nepřítel. Tuto otázku jsem se pokusil zodpovědět skrze konstruktivistickou teorii, respektive teorie sekuritizace, a s využitím jazykových metod diskurzivně zanalyzovat vybrané projevy nejvýznamnějšího izraelského politika nejméně poslední dekády. Ty byly cíleně vybrané tak, aby směřovaly na zahraniční publikum, proto se jedná zejména o projevy z Valných shromáždění OSN, respektive z Kongresu USA. Benjamin Netanjahu své projevy stavěl zejména na termínu existenční hrozba. Snažil se využít prostředků a možností jazyka tak, aby vykreslil Írán jako skutečně vážnou, ba dokonce největší hrozbu, jaké nejen Izrael, ale společně s ním i pro celý svět čelí. Své argumenty často staví na íránském jaderném programu a snaze o získání jaderných zbraní. S tím úzce souvisí i jaderná dohoda, kterou v průběhu let 2013 až 2015 s Íránem vyjednávala skupina P5+1+EU. Netanjahu se proti ní velice ostře vymezuje, označuje ji jako nejhorší možné řešení, které Írán nezastaví ve snahách o získání jaderných zbraní.

Na jednu stranu Benjamin Netanjahu ve svých projevech využívá teorii sekuritizace k tomu, aby íránský jaderný program zpolitizoval a vytvořil z něho bezpečnostní hrozbu, s níž se bude muset celý svět nějakým způsobem vypořádat. Jeho cílem je z něho tímto způsobem vytvořit nepřítele s takovým potenciálem narušit mocenské vztahy na Blízkém východě a ohrozit dokonce i samotnou existenci Izraele, že není možné tuto bezpečnostní výzvu ignorovat a je nutné jí čelit. Na druhé straně však z realistického pohledu a vzhledem ke zjištěným skutečnostem Írán skutečně jistou hrozbu představuje. Ať už vezmeme v potaz velice ostré rétorické výlevy nejruznějších íránských představitelů o tom, že Izrael vymažou z mapy či popírání holokaustu, aktivitu Íránských revolučních gard v bezprostředním sousedství Izraele nebo dlouhodobou íránskou podporu Hizballáhu, potažmo Hamásu. To vše z něj činí zemi, která nepochybně představuje bezpečnostní riziko pro Stát Izrael. Cílem sekuritizačních snah Benjamin Netanjahua je však z tohoto rizika vytvořit podstatně větší hrozbu, takovou, která ohrozí existenci židovského státu. Proto využívá leckdy i expresivních a emotivních výrazů k tomu, aby přesvědčil dané publikum o tom, že Írán je nepřítelem nejen Izraelců, ale i jich samotných, a je tedy v jejich zájmu tomuto problému čelit a podporovat Izrael ve snahách o eliminaci íránského jaderného programu tak, aby byla vyloučena i ta nejmenší možnost, že Teherán bude disponovat jadernými zbraněmi.

Jak je již definováno v teoretické části, termín sekuritizace znamená extrémní podobu politizace bezpečnostní hrozby, konkrétně se jedná o případ, kdy je dané téma, respektive bezpečnostní problém, vnímáno určitým aktérem jako tak vážná hrozba, že je přesunuto do agendy státu, čímž se stává zásadní pro jeho fungování a v konečném důsledku ovlivňuje jeho chování jako ve vnitrostátním prostředí, tak zejména ve vnějších vztazích. Z faktu, že ono téma je takto vnímáno, však nezbytně nevyplývá, že skutečně hrozbou je. Někdy však tomu tak je, jako například v případě Netanjahua. Ten vytváří z Íránu nepřítele výše zmíněným způsobem, tedy že využívá realistických argumentů, že Írán hrozbou je, tzn. disponuje s takovou vojenskou silou, na níž je nutné brát zřetel, včetně poměrně pokročilých raketových systémů či drony, které v současné době představují značnou výzvu pro protivzdušné obrany. Jeho proces vytváření nepřítele však spojuje tento realistický pohled na Írán s jeho sekuritizací, kdy kladl důraz a zvýznamňoval íránskou hrozbu zejména ve spojení s jeho jaderným programem.

V svých projevech Netanjahu využíval jak metody definované Jamesem Paulem Gee, jež si autor práce vybral pro diskurzivní analýzu projevů, tak i některé jiné, jako například metodu kategorizačního jazyka definovaného Elizabeth Stokoeovou. V projevech lze nalézt všech sedm základních aspektů, stejně jako základní rozdělení na dvě skupiny v souvislosti s Íránem, tedy na ty „dobré“ a na ty „špatné“. V projevech buduje identitu Íránu jako toho „špatného“, tzn. agresivního, fundamentalisticky založeného státu, jehož hlavním cílem je šíření revolučních myšlenek do sousedních států. Často také líčí íránské agresivní aktivity, od de facto oficiálního sponzorování šíitských milic přes zapojení do syrského konfliktu až po činnosti související s jaderným programem, tedy snahou o získání jaderných zbraní. Projevy také využívají historických souvislostí, kdy je Írán jakýmsi dědicem historických utlačovatelů Izraelitů a Írán, zatím jenom rétoricky, otevřeně vyhrožuje zničením Izraele. Zároveň analýza ukázala, že Netanjahu záměrně využíval na první pohled přehnané výrazy a slovní spojení, někdy hraničící až s manipulativními technikami, aby přesvědčil cílové publikum o závažnosti hrozby a nutnosti ji bezprostředně řešit, respektive vždy vykresluje i alternativní budoucnost, tedy co se stane, když se íránská hrozba nebude brát vážně.

Vzhledem k politicko-historickým souvislostem, od roku 1979 se vzájemné izraelsko-íránské vztahy setrvale zhoršují a v současnosti jsou na bodu mrazu, a zejména k vývoji íránskému jadernému programu, který byl sice v roce 2003 oficiálně pozastaven, nicméně Izraelci získané materiály z íránskému archivu prokazatelně potvrdily, že minimálně v některých oblastech výzkum a vývoj pokračoval i nadále, je možné dojít k závěru, že íránským cílem skutečně bylo

získat jaderné zbraně, což by jednak upevnilo postavení íránského režimu na domácí scéně, ale i v rámci regionu, kdy by na rozdíl od Saúdské Arábie byl jadernou mocností. Tento stav by ovšem znamenal minimálně ohrožení stability celého Blízkého východu, pokud ne přímo změnu *statutu quo*. Získané dokumenty navíc prokazují, že Írán cíleně porušoval dohody o jeho jaderném programu, což může naznačovat jeho ochotu činit totéž, pokud by vstoupila v platnost jaderná dohoda.

Autor tudíž došel k závěru, že íránská hrozba byla a nadále i je reálná, zvláště pak, pokud by i přes případné obnovení platnosti jaderné dohody Teherán dokázal získat jadernou zbraň, a proto se nedají jeho snahy označit jako za sekuritizační. A i přes fakt, že Netanjahu byl ve svých snahách *de facto* neúspěšný, protože jaderná dohoda nakonec byla podepsána a vstoupila v platnost, jeho způsob, jakým vytvářel z Íránu nepřítele, nakonec do značné míry přispěl k tomu, že USA, respektive Donald Trump, jednostranně odstoupily od uzavřené dohody s Íránem, což Netanjahuovi otevírá další možnosti v řešení íránského problému.

Summary

This thesis examined the process of securitization in the relationship between Israel and Iran during Benjamin Netanyahu's second term as Israeli Prime Minister. The basic research question was how an enemy is formed. I attempted to answer this question through constructivist theory, or securitization theory, using linguistic methods to discursively analyze selected speeches by Israel's most prominent politician of at least the last decade. These were purposely selected to be directed at a foreign audience, hence the speeches from the UN General Assembly and the US Congress. Benjamin Netanyahu has built his speeches mainly on the term existential threat. He has tried to use the means and possibilities of language to portray Iran as a truly serious, indeed the greatest, threat facing not only Israel but, along with it, the whole world. He often bases his arguments on Iran's nuclear programme and its pursuit of nuclear weapons.

However, the aim of Benjamin Netanyahu's securitisation efforts is to turn this risk into a much greater threat, one that will threaten the existence of the Jewish state. He therefore uses expressive and emotive language at times to convince his audience that Iran is an enemy not only of the Israelis, but also of themselves, and that it is therefore in their interest to confront this problem and to support Israel in its efforts to eliminate Iran's nuclear programme so as to eliminate even the slightest possibility of Tehran having nuclear weapons. Netanyahu is making an enemy of Iran in the above-mentioned way, i.e. by using realistic arguments that Iran is a threat, i.e. it has the kind of military power that must be taken into account, including relatively advanced missile systems or drones, which currently pose a considerable challenge to air defences. However, his process of creating an enemy combines this realist view of Iran with his securitization of it, emphasizing and magnifying the Iranian threat particularly in conjunction with its nuclear program. Thus, the author concludes that the Iranian threat was and continues to be real, especially if Tehran were able to acquire a nuclear weapon despite the eventual renewal of the nuclear deal, and therefore its efforts cannot be described as securitizing. And despite the fact that Netanyahu was de facto unsuccessful in his efforts, because the nuclear deal was eventually signed and entered into force, his way of making Iran the enemy has, in the end, largely contributed to the fact that the US, or Donald Trump, unilaterally withdrew from the deal with Iran, which has opened up other options for Netanyahu in dealing with the Iranian problem.

Bibliografie

- 1) ABEDIN, Roshni Elizabeth. 2010. Georgetown University. Iranian-Israeli relations: from covert relations to open hostility. [Online] 13. 07 2010. [Citace: 11. 12 2020.] Dostupné z: <https://repository.library.georgetown.edu/bitstream/handle/10822/553272/abediroshni.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, str. 76
- 2) ARNOLD, Aaron, Matthew BUNN, Caitlin CHASE, Steven E. MILLER, Rolf MOWATT-LARSEN a William H. TOBEY. The Iran nuclear archive: impressions and implications. Intelligence and National Security [online]. 2017, 11. ledna 2021, 2021(36) [cit. 2021-6-25]. Dostupné z: doi:10.1080/02684527.2021.1857086
- 3) AUSTIN, John Langshaw. *Jak udělat něco se slovy*. Praha: Filosofia, 2000. ISBN 80-7007-133-8, str. 8
- 4) BALZACQ, Thierry. Securitization theory: how security problems emerge and dissolve. 1. vyd. New York: Routledge, 2011, s. 1. ISBN 978-0-415-55628-6.
- 5) BAR-ZOHAR, Michael. Ben-Gurion: A biography. Delacorte Press, 1977. ISBN 978-0440009870.
- 6) BENEŠ, Milan. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2580-2., str. 102
- 7) BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap DE WILDE. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-6-2., str. 31
- 8) BUZAN, Barry. *People, States, and Fear The National Security Problem in International Relations* [online]. Brighton: Wheatsheaf Books, 1983 [cit. 2021-4-27]. ISBN 0-7108-0106-8. Dostupné z: <https://www.cusb.ac.in/images/cusb-files/2020/el/psc/11-Abhay%20Kr-MA-IV%20Sem.pdf>
- 9) BYERS, David a James HIDER. Binyamin Netanyahu targets Iran after he is appointed Prime Minister. *The Times* [online]. 2009 [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://www.thetimes.co.uk/article/binyamin-netanyahu-targets-iran-after-he-is-appointed-prime-minister-62vgfg7fvg3>
- 10) ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. Praha: Grada, 2011. D (Grada). ISBN 978-80-247-2910-7.
- 11) ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 3., aktualiz. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2013. ISBN 978-80-87474-90-7.
- 12) *David Cameron's Speech at Annual dinner of United Jewish Israel Appeal* [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <http://www.redressonline.com/wp-content/uploads/2012/10/cameron.pdf>
- 13) David Menashri (2006) Iran, Israel and the Middle East Conflict *Israel Affairs*, 12:1, 122, DOI: 10.1080/13537120500381901
- 14) DAVID, Mutimer. Beyond strategy: critical thinking and the new security studies. SNYDER, Craig A. Contemporary security and strategy [online]. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012, s. 77-101 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: https://www.macmillanihe.com/resources/sample-chapters/9780230241503_sample.pdf, str. 78-81
- 15) EROUKHMANOFF, Clara. Securitisation Theory: An Introduction. *E-International Relations* [online]. 2018 [cit. 2021-5-30]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2018/01/14/secritisation-theory-an-introduction/>
- 16) FAIRCLOUGH, Norman. *Critical Discourse Analysis* [online]. New York: Longman Publishing, 1995 [cit. 2021-11-25]. Dostupné z: <https://www.felsemiotica.com/descargas/Fairclough-Norman-Critical-Discourse-Analysis.-The-Critical-Study-of-Language.pdf>, str. 23

- 17) FAIRCLOUGH, Norman. *Language and power* [online]. Harlow: Pearson Education, 2000 [cit. 2021-11-25]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/49551220_Language_and_Power, str. 67
- 18) FATHI, Nazila. 2005. Wipe Israel 'off the map' Iranian says. [New York Times] Teherán: New York Times, 2005.
- 19) FATHI, Nazila. Iran's New President Says Israel 'Must Be Wiped Off the Map'. *New York Times* [online]. 2005, 155(53380), A8 [cit. 2021-02-10]. ISSN 03624331.
- 20) GEE, James Paul. An introduction to discourse analysis theory and method. 2nd ed. New York: Routledge, 2005. ISBN 02-030-0567-8, str. 10-13
- 21) GUZZINI, Stefano a Dietrich JUNG. *Contemporary Security Analysis and Copenhagen Peace Research* [online]. 4. London: Routledge, 2006 [cit. 2020-12-1].
- 22) HAFEZI, Parisa a SEDARAT, Firouz. 2009. Ahmadinejad says Holocaust a lie, Israel has no future [Reuters] Teherán: Reuters, 2009.
- 23) HASENCLEVER, Andreas, Peter MAYER a Volker RITTBERGER. *Teorie mezinárodních režimů*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. Současná teorie mezinárodních vztahů. ISBN 80-903333-4-6.
- 24) HRBKOVÁ, Aneta. Vztah Izraele a Íránu prizmatem jaderného programu. Brno, 2014. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně. Vedoucí práce Mgr. Eva Taterová M.A., str. 34
- 25) HYNEK, Nikola. Sociální konstruktivismus. BLAŽEK, Tomáš a Pavel PŠEJA. *Přehled teorií mezinárodních vztahů*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3837-3., str. 138
- 26) JACKSON, Robert a Georg SORENSEN. *Introduction to International Relations: Theories and Approaches*. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 9780198707554., str. 162-175
- 27) JASEB, Hossein a Fredrik DAHL. Ahmadinejad says Israel will "disappear." *Reuters* [online], 2008 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iran-israel-usa-idUSL0261250620080603>
- 28) JERUSALEM POST. Report: Israel treating al-Qaida fighters wounded in Syria civil war [online]. March 13, 2015 [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/middle-east/report-israel-treating-al-qaida-fighters-wounded-in-syria-civil-war-393862>
- 29) KAYE, Dalia Dassa, NADER, Alireza a ROSHAN, Parisa. 2011. Israel and Iran: A Dangerous Rivalry .JSTOR. [Online] 2011. [Citace: 07. 12 2020.] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1143osd.>, str. 11
- 30) KAZEMZADEH, Masoud. Foreign policy decision making in Iran and the nuclear program. *Comparative Strategy* [online]. 2017, 29. srpna 2017, 2017(36) [cit. 2021-6-24]. Dostupné z: doi:10.1080/01495933.2017.1338478
- 31) KRATOCHVÍL, Petr a Petr DRULÁK, ed. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-469-4., str. 127
- 32) KRUPP, Michael. *Dějiny státu Izrael: od založení do dneška (1948-2013)*. Praha: Vyšehrad, 2013. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 978-80-7429-295-8., str. 154-155
- 33) LOBASTOVA, Svetlana. *Genealogie sociálního konstruktivismu jako teorie mezinárodních vztahů*. Plzeň, 2018. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra politologie a mezinárodních vztahů. Vedoucí práce doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D., str. 41
- 34) MALUS, Katherine. From "Atoms for Peace" to "JCPOA": History of Iranian Nuclear Development. *The K1 Project, Center for Nuclear Studies* [online]. 2018 [cit. 2021-6-27]. Dostupné z: <https://k1project.columbia.edu/content/atoms-peace-jcpoa-history-iranian-nuclear-development>

- 35) MCDONALD, Matt. Securitization and the Construction of Security. *European Journal of International Relations* [online]. 2008, 14(4), 563-587 [cit. 2020-12-3]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066108097553>, str. 5
- 36) MENASHRI, David. Iran, Israel and the Middle East Conflict. *Israel Affairs* [online]. 12(1) [cit. 2021-5-19]. Dostupné z: doi:10.1080/13537120500381901
- 37) Ministry of Foreign Affairs, Israel (MFA). (2009, July). Iran: Statement by Israeli leaders. [cit 2020-12-14]. Dostupné z: http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Iran/Pages/Iran-Statements_by_Israeli_leaders-July_2009.aspx
- 38) Ministry of Foreign Affairs, Israel (MFA). (2012a, August 10). PM Netanyahu speaks with UN Secretary General Ban Ki-Moon on Iran. [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/iran/pages/pm_netanyahu_to_un_sg_ban_ki-moon_iran_10-aug-2012.aspx
- 39) MUTIMER, David. Beyond strategy: critical thinking and the new security studies. SNYDER, Craig A. *Contemporary security and strategy* [online]. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012, s. 77-101 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: https://www.macmillanihe.com/resources/sample-chapters/9780230241503_sample.pdf
- 40) Neal '95, Lorena S., "The Roots of the Israeli-Palestinian Conflict: 1882-1914" (1995). Honors Projects. Paper 27. Dostupné z: http://digitalcommons.iwu.edu/history_honproj/27
- 41) NETANJAHU, Benjamin. *Address by PM Netanyahu to the UN General Assembly* [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://embassies.gov.il/MFA/InternatlOrgs/Speeches/Pages/Address_PM_Netanyahu_UN_General_Assembly_24-Sep-2009.aspx
- 42) NETANJAHU, Benjamin. *Address by PM Netanyahu to the UN General Assembly* [online]. [cit. 2021-02-02].
- 43) NETANJAHU, Benjamin. *David Cameron and Benjamin Netanyahu press conference* [online]. [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/speeches/david-cameron-and-benjamin-netanyahu-press-conference>
- 44) NETANJAHU, Benjamin. *Full text of Netanyahu 2015 address to the UN General Assembly* [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/full-text-of-netanyahu-2015-address-to-the-un-general-assembly/>
- 45) NETANJAHU, Benjamin. PM Netanyahu's speech to a joint session of the US Congress [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://mfa.gov.il/mfa/pressroom/2015/pages/pm-netanyahus-speech-to-congress-3-march-2015.aspx>
- 46) NIA MOHAMMAD, Mahdi. Understanding Iran's Foreign Policy. *JSTOR* [online]. 2011, 15(2), 106-138 [cit. 2020-12-1]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48505075?refreqid=excelsior%3A950872a6d1ad733d6d5348f2c10cd4da&seq=1>, str. 112-113
- 47) PARSI, Trita . 2006. Under the Veil of Ideology The Israeli-Iranian Strategic Rivalry. Middle East Research and Information Project: Critical Coverage of the Middle East Since 1971. [Online] 06. 09 2006. [Citace: 10. 12 2020.] Dostupné z: <https://merip.org/2006/06/under-the-veil-of-ideology/>.
- 48) PARSI, Trita. 2007. Iran And Israel: The Avoidable War. Middle East Policy Council. [Online] 01. 09 2007. [Citace: 10. 12 2020.] Dostupné z: <https://mepc.org/journal/iran-and-israel-avoidable-war>.
- 49) POSPÍŠILOVÁ, Miriam. *Izraelská politika za vlády Benjamina Netanjahua*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Mgr. Zbyněk Tarant, Ph. D., str. 21.
- 50) PRICE, Richard a Christian REUS-SMIT. Dangerous Liaisons?: Critical International Theory and Constructivism. *European Journal of International Relations* [online].

- 2011, 4(3), 259-294 [cit. 2020-12-1]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066198004003001>, str. 267
- 51) Prime Minister's Office, Israel (PMO). (2009, May 18). Meeting between PM Netanyahu and US President Barack Obama. [cit. 2020-12-10] dostupné z: Meeting between PM Netanyahu and US President Barack Obama
- 52) RAJIV, S. S. C. (2016) 'Deep Disquiet: Israel and the Iran Nuclear Deal', *Contemporary Review of the Middle East*, 3(1), pp. 41–42. doi: 10.1177/2347798916632324.
- 53) Report: Netanyahu Says 9/11 Terror Attacks Good for Israel. *Haaretz* [online]. 15.04.2008 [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/1.4970678>
- 54) REUS-SMIT, Christian. Constructivism. BURCHILL, Scott, Matthew PATERSON, Andrew LINKLATER, Jacqui TRUE a Jack DONNELLY. *Theories of International Relations* [online]. 3rd edition. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2005, s. 188-211 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: https://www.darryljarvis.com/uploads/2/2/6/9/22690064/theories-of-ir_0.pdf
- 55) RISSE-KAPPEN, Thomas. *Cooperation Among Democracies: The European Influence on U.S. Foreign Policy* [online]. Princeton University Press, 1995 [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/j.ctv173f2dg>
- 56) S., Samuel a Rajiv C. Deep Disquiet: Israel and the Iran Nuclear Deal [online]. 2016, str. 48 [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: doi:10.1177/2347798916632324
- 57) SHAOULIAN-SOPHER, Efrat. *Israeli Foreign Policy Towards Iran 1948-1979: Beyond The Realist Account*. Londýn, 2017. Dizertační práce. The London School of Economics and Political Science. str.113
- 58) SHAOULIAN-SOPHER, Efrat. *Israeli Foreign Policy Towards Iran 1948-1979: Beyond The Realist Account*. Londýn, 2017. Disertační práce. The London School of Economics and Political Science. str.273
- 59) SOBHANI, Sohrab. 1989. The pragmatic entente: Israeli-Iranian relations, 1948-1988. New York: Praeger, 1989., str. 11
- 60) SOURESRAFIL, Behrouz. 1988. Khomeini and Israel. místo neznámé: England: I Researchers Inc., 1988., str. 16
- 61) SPYER, Jonathan. Israel's Secret War Against Iran Is Widening [online]. 7 September 2018 [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2018/09/07/israels-secret-war-against-iran-is-widening/>
- 62) STEELE, Jonathan. Lost in translation. *The Guardian* [online], 2006 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2006/jun/14/post155>
- 63) STOKOE, Elizabeth. Moving forward with membership Categorization analysis: Methods for systematic analysis. *Discourse Studies* [online]. 2012, 14(3), 277-303 [cit. 2021-11-29]. ISSN 14614456. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1461445612441534>, str. 280-281
- 64) STRITZEL, Holger. New security challenges: securitization theory and the localization of threat. 1. vyd. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2014, s. 41. ISBN 978-1-137-30756-9.
- 65) TITSCHER, Stefan, Michael MEYER, Ruth WODAK a Eva VETTER. *Methods of Text and Discourse Analysis: In Search of Meaning*[online]. SAGE Publications, 2000 [cit. 2020-11-27]. ISBN 9780761964834. Dostupné z: <https://sk-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/books/methods-of-text-and-discourse-analysis>, str. 146
- 66) TŮMA, Miroslav. *Íránská jaderná dohoda a širší mezinárodní souvislosti*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2016. ISBN 978-80-87558-27-0., str. 32
- 67) *United Nations: General Assembly of the United Nations* [online]. 2009 [cit. 2021-01-28]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/ga/64/>

- 68) *United Nations: General Assembly of the United Nations* [online]. 2009 [cit. 2021-01-28]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/ga/64/>
- 69) US Department of State. (2011, June 23). Joint statement on Iran sanctions. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2011/06/166814.htm>
- 70) WAEVER, Ole. Securitization and Desecuritization. *Copenhagen: Centre for Peace and Conflict Research* [online]. 1993 [cit. 2020-9-7]. ISSN 1397-0895. Dostupné z: <https://www.libraryofsocialscience.com/assets/pdf/Waever-Securitization.pdf>, str. 1
- 71) WELDES, Jutta. Constructing National Interests. *European Journal of International Relations* [online]. 1996, 2(3), 275-318 [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066196002003001>, str. 292-295
- 72) WENDT, Alexander. Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politic. *International Organization* [online]. The MIT Press, 1992, 2(46) [cit. 2020-11-3]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2706858>, str. 395-399
- 73) WENDT, Alexander. *Social Theory of International Politics* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 1999 [cit. 2020-11-20]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/239065011_A_Social_Theory_of_International_Politics, str. 1
- 74) WODAK, Ruth a Michal KRZYŻANOWSKI. *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008. ISBN 9780230019867., str. 5